

SZAKDOLGOZAT

Dr. Pallós Zoltán Imre

2024.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

**Felszámolási és vagyonszerzési specialista szakirányú
továbbképzési szak**

**A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ÉS A
SZERKEZETÁTALAKÍTÁSI SZAKÉRTŐ JOGÁLLÁSA,
FELADATAI ÉS FELELŐSSÉGE**

Belső konzulens:

Baier Judit
ügyvezető igazgató, RFE

Külső konzulens:

Erdész Dóra
felszámolóbiztos, NRN Kft.

Készítette:

Dr. Pallós Zoltán Imre

Budapest

2024

TARTALOMJEGYZÉK.....	3
1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK.....	6
2. AZ ALKALMAZOTT MÓDSZER RÖVID BEMUTATÁSA	9
3. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	10
3.1. A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZAKÉRTŐ FOGALMA.....	10
3.1.1. Rövid történeti visszatekintés.....	10
3.1.2. Európai Unió szabályozás.....	12
3.1.3. Magyar jogi szabályozás	12
3.2. A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ÉS SZERKEZETÁTALAKÍTÁSI SZAKÉRTŐI TEVÉKENYSÉG VÉGZÉSÉRE JOGOSULTAK A MAGYAR CSŐDJOGBAN	14
3.2.1. A névjegyzéki rendszer	14
3.2.2. A pályázati feltételek, mint a szakmai alkalmasság garanciája.....	14
3.2.3. Névjegyzéki rendszer – előnyök és hátrányok	16
3.2.4. A Cstv. 27/A. § (6) bekezdése alapján vezetett hatósági nyilvántartás	17
3.2.5. Az állami felszámoló.....	18
3.2.6. A fizetéseképtelenségi szakértői hivatásrend	19
3.3. A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZAKÉRTŐ JOGÁLLÁSÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ ELMÉLETI KÉRDÉSEK BIZONYTALANSÁGA	20
3.3.1. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint a bíróság megbízottja.....	20
3.3.2. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint a hitelezői érdekek képviselője.....	20
3.3.3. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint az eljárás önálló alanya és az adós vagyona tekintetében az adós képviselője	21
3.3.4. A felszámoló, mint a munkáltatói jogok gyakorlója	26

3.3.5.	A fizetéseképtelenségi szakértő, mint vállalkozó	27
3.3.6.	A fizetéseképtelenségi szakértő, mint a közérdek képviselője	28
3.4.	A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZAKÉRTŐ JOGÁLLÁSÁNAK SZABÁLYOZÁSA MÁS EURÓPAI FIZETÉSKÉPTELENSÉGI JOGOKBAN	28
3.4.1.	A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának szabályozása az angol jogban	29
3.4.2.	A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának szabályozása a német jogban	30
3.4.3.	A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának szabályozása a francia jogban	31
3.5.	A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZAKÉRTŐ, MINT A CSŐDJOG SUI GENERIS INTÉZMÉNYE	33
3.6.	A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZAKÉRTŐ FELADATAI	34
3.6.1.	A vagyonfelügyelő feladatai.....	34
3.6.2.	Az adósi vagyon megőrzésére irányuló vagyonfelügyelői jogok és kötelezettségek.....	35
3.6.3.	Az egyezség előkészítésére irányuló vagyonfelügyelői feladatok	36
3.6.4.	A felszámoló.....	36
3.6.5.	Az ideiglenes vagyonfelügyelő	37
3.6.6.	A rendkívüli vagyonfelügyelő	38
3.6.7.	A szerkezetátalakítási szakértő.....	39
3.7.	A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZAKÉRTŐ KÁRTÉRÍTÉSI FELELŐSSÉGE.....	39
3.7.1.	A szervezet és a kijelölt szakértő felelősségének elhatárolása	39
3.7.2.	Az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság mércéje	40
3.7.3.	A vagyonfelügyelő és a felszámoló perindítási kötelezettsége	41
3.7.4.	A fizetéseképtelenségi szakértő és az adós felelősségének elhatárolása az adós működéséből összefüggésben keletkezett igényekért.....	43

3.7.5.	Az elsődlegesen gazdasági szempontok szerint lefolytatott szerkezetátalakítási eljárásban a szerkezetátalakítási szakértő többletfelelősségét megalapozó körülmények	44
3.7.6.	A fizetéseképtelenségi szakértő kártérítési felelőssége a bírói gyakorlat tükrében	46
3.7.7.	A kártérítési igény a felszámoló szervezettel és nem a kijelölt fizetéseképtelenségi szakértővel szemben érvényesíthető	47
3.7.8.	Az adós és a nevében eljáró felszámoló felelősségének elhatárolása	47
3.7.9.	A kielégítési sorrend megsértése	48
3.7.10.	Zálogtárgy értékesítéséből befolyt bevétellel történő elszámolás	49
3.7.11.	A felszámolás alatt igénybe vett szolgáltatások költségeinek jogszerűtlen elszámolása miatti kártérítési felelősség	51
3.7.12.	Követelésbehajtással összefüggő kötelezettség miatti kártérítési felelősség	52
3.7.13.	Az adós vagyonának értékesítésével összefüggő szabályok megsértése	52
3.7.14.	Az adós tevékenységének felszámolás alatti folytatásával összefüggésben megvalósított jogsértések miatti kártérítési igény	53
3.7.15.	A felszámoló perindítási kötelezettsége	54
3.7.16.	Összefoglaló megállapítások a jogesetekhez	55
3.8.	A KIFOGÁS (CSTV. 51. §) ÉS A KÁRTÉRÍTÉSI IGÉNY	58
4.	EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	59
4.1.	A SZAKDOLGOZAT SZAKÉRTŐ JOGÁLLÁSÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSA.....	59
4.2.	AZ ELJÁRÁS BÍRÓSÁGI FELÜGYELETÉNEK INTENZITÁSÁVAL KAPCSOLATOS MEGÁLLAPÍTÁSOK	60
5.	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	62
6.	ÖSSZEFOGLALÁS.....	63
7.	IRODALOMJEGYZÉK.....	64

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK

A fizetéseképtelenségi szakértői – ideértve a fizetéseképtelenségi szakértők által többletfeltételek teljesítésével a megelőző fizetéseképtelenségi szerkezetátalakítási eljárásban végezhető szerkezetátalakítási szakértői tevékenységet is - munka szépsége és egyben nehézsége a szakértői feladatok összetettségéből adódik. A kifejezés gyűjtőfogalom a különböző típusú fizetéseképtelenségi és a megelőző fizetéseképtelenségi eljárásokban az eljárást felügyelő bíróság által kirendelt azon szakemberekre, akiknek a tevékenységében egyidejűleg jelen vannak jogi, gazdasági, válságmenedzselési és vezetési-szervezési ismereteket igénylő feladatok, az eljárás típusától és az adott eljárás szakaszától függően eltérő hangsúllyal és intenzitással.

A fizetéseképtelenségi szakértői tevékenység az uniós tagállami jogokban és a magyarországi fizetéseképtelenségi jogban is jelentős átalakulásban van, amelynek oka az elmúlt évtizedeknek az eljárás céljával összefüggő szemléletváltása. A XX. század második felében az eljárás célja a fizetéseképtelenné vált vállalkozások jogutód nélküli megszüntetése volt az adós vállalkozás vagyonelemeinek gyors értékesítésével és a hitelezői követelések kielégítésével. Ez a szemlélet nélkülözte a „második esély”, az „üzlet folytathatósága” kérdésének vizsgálatát.

Az elmúlt évtizedekben uralkodóvá vált szemlélet már nem stigmatizálja a fizetéseképtelenséget, hanem a gazdasági élet elkerülhetetlen részének tekinti azt, hogy egyes gazdasági szereplők fizetéseképtelenséggel fenyegető, vagy fizetéseképtelenségi helyzetbe kerülnek, amely közvetlenül vagy közvetve további vállalkozásokat érint, költségvetési és foglalkoztatottsági vonzata miatt gazdasági és társadalmi kihatása van. A fejlett gazdaságoknak kell legyen intézményes válaszuk a pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalkozások fizetéseképtelenségének elkerülésére és a vállalkozások fizetéseképtelenségére nem tekinthetnek leegyszerűsítve úgy, mint az adós gazdasági életből való feltétlen kivezetését eredményező helyzetre.

A likvidációs szemlélettel szemben felértékelődött a vállalkozások pénzügyi nehézségeinek időben történő felismerésére irányuló intézményes megoldások kialakítása és az adós vállalkozás reorganizációjának támogatása a vállalkozás folytathatóságának érdekében, míg a reorganizációra nem alkalmas adósok esetében hangsúlyossá vált olyan likvidációs technikák alkalmazása, amely a csődvagyon hatékonyabb védelmével, a vagyon eljárás alatti gyarapításával és működő vagyonösszességgként – a gazdaságba visszavezethető termelőeszközök jövedelemtermelő és munkahelybiztosító képességének a megtartását is szem

előtt tartó – értékesítésével egyszerre szolgálnak gazdaságpolitikai érdekeket és biztosítják a hitelezők legnagyobb arányú térülését.

A szemléletváltás következményeként a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) módosításaival és a megelőző fizetéseképtelenségi eljárások –a pilot jellegű reorganizációs eljárás és az uniós irányelvvel összhangban bevezetett szerkezetalakítási eljárás - megjelenésével Magyarországon is felértékelődött az adós erőforrásainak restruktúrálását előtérbe helyező szemlélettel végzett szakértői munka. A vállalkozások valószínűsíthető fizetéseképtelenségének és bekövetkezett fizetéseképtelenségének helyzetében lehetséges, illetve meghatározott feltételek esetén kötelezően alkalmazandó megoldások ismerete egyszerre igényel magasszintű gazdaságtudományi és jogi ismereteket. A globalizálódó és egyre bonyolultabbá váló gazdasági folyamatokat a fizetéseképtelenség jogi szabályozása is kénytelen lekövetni és ennek a folyamatnak szükségszerű következménye, hogy a területen dolgozó szakemberek tudásszintjével kapcsolatos elvárás egyre magasabb szinten állandósul, lényegében egy magasan képzett szakemberek által művelt, a gazdaság- és jogtudomány határterületeit magában foglaló új szakma alakul ki.¹

A fizetéseképtelenségi jog fenti szemléletváltozással összefüggő korszerűsítésével párhuzamosan törekvés mutatkozott a bíróságok szerepének korlátozására. Az eljárások bíróság előtt folynak, de az eljárás egyes szakaszpontjai között a fizetéseképtelenségi szakértő önállóan végzi feladatát. A bíróság jellemzően a törvényi határidők elmulasztásának észlelése, a vitatott igények elbírálása és a jogsértő szakértői intézkedések és mulasztások miatt kezdeményezett eljárás esetén avatkozik be. Az elsődlegesen gazdasági szempontok szerint lefolytatott szerkezetátalakítási eljárás esetében a gazdasági, pénzügyi-számviteli ismeretekkel csak korlátozottan rendelkező bíróság a szerkezetátalakítási terv záradékolásában kifejezett szakértői véleménynyilvánítás alapján hozza meg döntését a szerkezetátalakítási terv jóváhagyásáról.

A szakdolgozat célja, hogy a szakértői munka összetettségének bemutatása mellett rávilágítson a fizetéseképtelenségi szakértő jogállásával kapcsolatos dogmatikai kérdések tisztázatlanságának a fizetéseképtelenségi szakértői felelősséggel fennálló összefüggésére.

A nemzetközi kitekintésből látható, hogy a fizetéseképtelenségi szakértő jogállásával kapcsolatos szabályozás az uniós jog és a tagállami jogok esetében is problematikus, amelynek

¹ Piller Zsuzsa doktori értekezésében - visszautalva Solt Katalin fogalomhasználatára - a határtudományt „jogi közgazdaságtan” elnevezéssel illeti.

oka éppen a tevékenység összetettségére vezethető vissza. Hasonlóan és különösen a gazdasági tartalmú döntések során problematikus a bíróságok eljárást felügyelő szerepe.

A felállított hipotézisek (H) az alábbiak:

H1: A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásával kapcsolatos elméleti bizonytalanság kihatással van a szakértői munkára és a szakértői felelősség megítélésével kapcsolatos jogalkalmazási gyakorlatra is. A dogmatikai hiányosságok, a jogszabály fogalmi hiányosságai és a jogi normák tartalmi ellentmondásai miatt a gyakorlatban a fizetéseképtelenségi szakértő és a szakértői felelősség tárgyában törvénykező bíróság számára is nehézséget okoz „*az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható*” mércének történő megfeleléshez szükséges magatartás tanúsításának megítélése. A csődjogi és hivatásrendi szabályok, valamint a bírói gyakorlat is a sui generis jogállás és felelősség irányába mutat.

H2: A gazdasági feladatokat és jogalkalmazási tevékenységet egyaránt végző fizetéseképtelenségi szakértő felelőssége nem független a tevékenység bírósági felügyeletének szabályozásától. Bírósági felügyelet a gazdasági tartalmú szakértői döntések esetében korlátozottan tud érvényesülni.

2. AZ ALKALMAZOTT MÓDSZER RÖVID BEMUTATÁSA

A szakdolgozat röviden bemutatja a magyar jogtörténeti előzményeket, a magyar és európai uniós definíciókat. Áttekinti a szerkezetátalakítási szakértői tevékenység végzésére jogosultak státuszának magyar szabályozását, ennek során vizsgálja a jogállás szabályozásával összefüggő elméleti kérdéseket, elsősorban a szakértői szerepeknek és feladatoknak a szakértői felelősséggel való összefüggéseire koncentráltan.

A szakdolgozat a fizetéseképtelenségi szakértő jogállásával összefüggő magyar szabályozást az angol, a német és a francia szabályozással összehasonlítva kívánja bemutatni, hogy az angolszász, továbbá a magyar szabályozás fejlődése és várható jövőbeli változásai tekintetében is meghatározó német, valamint az egyik legrégebbi kontinentális szabályozásnak tekinthető francia jog milyen szabályozási válaszokat adnak a szakértő jogállásával és felelősségével kapcsolatos kérdésekre.

A dolgozat rövid áttekintést nyújt a magyar eljárásokban szabályozott fizetéseképtelenségi szakértői feladatok és azok szakértői felelősség szempontjából legfontosabb rendelkezései tekintetében.

A szakdolgozat a bíróság által közzétett, anonimizált határozatok elemzésével kívánja bemutatni a magyar jogalkalmazási gyakorlatban jellemzően előforduló szakértői kártérítési felelősséget megalapozó tényállásokat, hangsúlyozva, hogy a közzétett és elérhető jogesetek sem reprezentatív, sem pedig teljes mintát nem adnak a jogalkalmazási gyakorlatról.

A vizsgált szakirodalom elsősorban leíró jellegű, mentes a minősítést vagy értékelést tartalmazó megállapításoktól, amely tény a szakdolgozat tárgyával áll összefüggésben.

A szakdolgozat a jogszabályokat nem tekinti szakirodalmi értékű forrásoknak, azonban azok magyarázata, elsősorban a két kommentár jellegű mű (dr. Csőke Andrea és dr. Juhász László művei) a jogterület szempontjából meghatározó szakirodalmi forrás.

A felsőbbbíróági határozatok elemzése a jogalkalmazásnak a jogalkotásra gyakorolt hatása miatt nélkülözhetetlen. A korábbi jogalkotói célok megvalósulása a bírói jogalkalmazás elemzésével értékelhető és a bírói gyakorlat befolyással van a későbbi jogalkotási feladatokra.

3. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

3.1. A fizetéseképtelenségi szakértő fogalma

3.1.1. Rövid történeti visszatekintés

Az európai csődjogi szabályozások megjelenése annak felismerésével függ össze, hogy abban az esetben, ha egy vállalkozás a hitelezőivel szembeni fizetési kötelezettségeit vagyonihiány (a tartozásai meghaladják a vagyont), vagy a likviditás megszűnése (fizetési tehetetlenség) miatt nem tudja teljesíteni, a hitelezői érdekek védelmében szükséges az állami (bíróági) beavatkozás annak érdekében, hogy a vállalkozásnak a vagyona feletti rendelkezési joga felfüggesztésre kerüljön. Apáthy István szerint ebben a helyzetben *„a közadós egyrésztől a csődnyitás folytán vagyona tekintetében nem a tulajdonjogot, hanem csak a rendelkezési szabadságot veszti el, amely a hitelezőkre megy át és a tömeggondnok által gyakoroltatik, másrésztől a tömeggondnok a közadóst úgy activ mint passiv irányban képviseli és mindazt érvényesen végezheti a mire különben a közadós lenne feljogosítva”*². A bírósági beavatkozással megjelenik az eljárásban egy olyan szereplő, aki a bíróság megbízásából rendelkezési jogot kap az adós vagyona felett, képviseli az adóst legalább az adós vagyont érintő jogviszonyokban, továbbá képviseli a hitelezők érdekeit is.

A magyar szabályozásban a fizetéseképtelenségi szakértő fogalmának előzményeként jelent meg az első csődtörvényünk - 1840. évi XXI. törvénycikk – szerint a „csődületi bíróság” által kinevezett tömeggondnok és a perügylő.

A jogtudós Apáthy István által 1873-ben megalkotott tervezeten alapuló első modern és klasszikus csődtörvény, az 1881. évi XVII. törvénycikk *„azon felfogásból indul ki, hogy nemcsak a liquidatio mint ilyen, hanem a csődeljárás vezetése sem tartozik feltétlenül a bíróság teendőihez; hogy ez utóbbit fel kell menteni mindazon teendőktől, melyek akár administratív természetüknél fogva, akár mert birói cognitiót nem tételeznek fel, a bíróság hatásköréhez nem is tartozhatnak. E rendszer keresztülvitele azonban egy oly organum létesítését teszi szükségessé, melyre hivatalos jellegénél fogva teljes megnyugvással ruházhatók át mindazon teendők, melyek akár az eljárás vezetését, akár annak folyama alatt bizonyos intézkedések megtételét célozzák. Ily organumként jelenkezik a csődbiztos, ki e minőségénél fogva az eljárás vezetése, a tömeg kezelésével megbízott személyek működésének ellenőrzése, szóval mindazon teendők illetnek, melyek habár administratív természettel bírnak, az előtt mégis a bíróság*

² Apáthy István: A magyar csődjog rendszere, Első rész, Anyagi csődjog Bp. 1887., 7-17.

*hatásköréhez tartoznak.*³” A törvény az eljárás vezetését a csődbiztoshoz, míg a csődvagyon kezelését a tömeggondnokhoz telepítette. A csődbíróság a csődbiztost a bíróság tagjai vagy a közjegyzők, a tömeggondnokot a gyakorló ügyvédek közül nevezte ki. A csődbiztosnak a tömeggondnokra is kötelező rendelkezéseivel, törvénysértő határozataival vagy intézkedéseivel szemben a csődbírósághoz lehetett fordulni. Az 1881. évi XVII. tc. nem az eljárás vezetésében, hanem az eljárás felügyeletében határozta meg a bíróság szerepét.

Az államosítást követően, a piacgazdaság megszűnésével a csődjog szerepe leértékelődött, tervgazdasági körülmények között nem volt igény a modern csődjogi megoldásokra, mivel egy állami vállalat nem kerülhetett a fizetési tehetetlenség állapotába. Az állami tulajdonú gazdálkodó szervezetek jogutód nélküli megszüntetése esetén 1948-tól kezdődően a pénzügyminiszter egyetértésével a vállalat alapítója jelölt ki felszámolót.

A felszámolási eljárás az 1986. évi 11. törvényerejű rendelettel (Ftvr.) lett ismételten bírósági nemperes eljárás, a felszámoló kijelölése pedig bírósági hatáskörbe került.

1992. január 1. napjával hatályba lépett az 1991. évi XLIX. törvény, amely hatályba lépésekor a csődeljárás és a felszámolási eljárás mellett a nem fizetéseképtelen gazdálkodó szervezetek saját döntése alapján elhatározott jogutód nélküli megszüntetésének, a végelszámolásnak a szabályait is tartalmazta. Legalább hat⁴ novellisztikus és többszáz kisebb módosításai közül a „fizetéseképtelenségi szakértő” fogalmát a 2017. CXXVI. törvény 1. § (3) bekezdése 2017. október 28-tól iktatta be a Cstv. értelmező rendelkezéseibe.

A megnevezés gyűjtőfogalom, a Cstv. 3. § (1) bekezdés m) pontjának ma) -mc) alpontjai értelmében a Cstv. hatálya alá tartozó eljárásokban eljáró vagyonfelügyelő és felszámoló (ideértve az ideiglenes vagyonfelügyelői, illetve a rendkívüli vagyonfelügyelői jogkörrel kirendelt felszámolót is), valamint a 2015/848 EU rendelet (Fizetéseképtelenségi Rendelet) 2. cikk 5. pontjában és B mellékletében felsorolt olyan külföldi fizetéseképtelenségi szakértő minősül fizetéseképtelenségi szakértőnek, aki ezt a megbízatását a külföldi bíróság vagy más – a másik tagállam joga szerint feljogosított személy – által történő kijelölés hiteles másolatával és annak szakfordító által elkészített magyar nyelvű fordításával igazolja.

³ Részlet az 1881. évi XVII. törvénycikk indoklásából.

⁴ Dr. Juhász László: A fizetéseképtelenségi jog kézikönyve alapján

3.1.2. Európai Unió szabályozás

A nagyban különböző tagállami fizetéseképtelenségi szabályozásoknak a szakdolgozat tárgya - a fizetéseképtelenségi szakértő jogállása és felelőssége - szempontjából releváns közös megoldásai közül alapvető jelentősége van egyrészt annak, hogy az eljárást bíróság felügyeli, másrészt annak, hogy az eljárás résztvevője egy olyan (jogi, illetve természetes) személy, akinek ezt a jogosultságát a bíróság döntése - kijelölése, jóváhagyása – legitimálja. Ez utóbbi eljárási szereplő funkciója, hogy az eljárást felügyelő bíróság helyett elvégezze mindazon feladatokat, amelyeket sem az adós, sem pedig a hitelezők nem végezhetnek el és amelyek jellegüknél fogva nem bírósági feladatok⁵. A szabályozások közös jellemzője ezért annak meghatározása, hogy a bíróság kit és milyen feltételekkel vonhat be az eljárásba, továbbá a bevont személynek milyen kötelezettségei vannak és ehhez milyen jogosítványok társulnak.

Az egyes tagállami jogszabályok megnevezik azt a személyt, aki fizetéseképtelenségi szakértőnek minősül. Az Európai Unió tagállamai tekintetében a 2015/848 EU rendelet (Fizetéseképtelenségi Rendelet) 2. cikk 5. pontjának első albekezdése egyrészt a fizetéseképtelenségi szakértő feladatainak jogszabályi felsorolásával törekszik a fogalom meghatározásra, de a második albekezdés éppen az első albekezdés fogalom meghatározásából adódó jogalkalmazási bizonytalanságok elosztatása céljából rendelkezik arról, hogy a fizetéseképtelenségi szakértők felsorolását a Fizetéseképtelenségi Rendelet B melléklete tartalmazza, a mellékletben felsorolt személyek fizetéseképtelenségi szakértői jogállásának elismeréséhez külön eljárás nem szükséges, a szakértők eljárási jogát „az eredeti kijelölési határozat hiteles másolatával vagy a joghatósággal rendelkező bíróság által kiadott bármely más tanúsítvánnyal igazolják⁶”.

3.1.3. Magyar jogi szabályozás

A Cstv. értelmező rendelkezése a törvény hatálya alá tartozó eljárásokban – csődeljárás és felszámolási eljárás – a kirendelhető személyek eljárástípus szerinti megnevezésével teszi egyértelművé a magyar csődjogban fizetéseképtelenségi szakértőnek minősülő személyeket:

„m) fizetéseképtelenségi szakértő:

ma) a vagyonszelügyelő,

⁵ Apáthy István szerint a „bíróságnak, mint collegiumnak lehető felmentése a cognitiot nem feltételező ügyektől természetesen szükségessé tesz olyan hivatalos közeget, melyre nemcsak az eljárás vezetése és ellenőrzése, hanem egyúttal ellátása mindazon teendőknek átruházható, melyek a csőd egyébkénti orgánumaira nem bízhatók ugyan, de azért a bíróság állandó és folytonos beavatkozását okvetlenül nem követelik”.

⁶ Fizetéseképtelenségi Rendelet 22. Cikk

mb) a felszámoló (ideértve az ideiglenes vagyonszelvényelőkészítő, illetve a rendkívüli vagyonszelvényelőkészítő jogkörrel kirendelt felszámolót is), valamint

mc) a 2015/848 EU rendelet 2. cikk 5. pontjában és B mellékletében felsorolt olyan külföldi fizetésképtelenségi szakértő, aki ezt a megbízatását a külföldi bíróság vagy más – a másik tagállam joga szerint feljogosított személy – által történő kijelölés hiteles másolatával és annak szakfordító által elkészített magyar nyelvű fordításával igazolja.”

A Cstv. 3. § (1) bekezdés m) pontjában meghatározott értelmező rendelkezés azért is indokolt, mert a Fizetésképtelenségi Rendelet B melléklete Magyarország vonatkozásában kizárólag a vagyonszelvényelőkészítő és a felszámolót nevezi meg fizetésképtelenségi szakértőnek és nem sorolja fel a felszámolási eljárásnak a felszámolás kezdő időpontját megelőző szakaszában kirendelhető, meghatározott esetekben kötelezően kirendelendő ideiglenes vagyonszelvényelőkészítő és rendkívüli vagyonszelvényelőkészítő.

A Cstv. hatálya alá tartozó eljárásokat meghaladóan a magyar jogban további három olyan eljárás van, amelyet fizetésképtelenségi szakértők végeznek.

A szervezetátalakításról és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2021. évi LXIV. törvény (Szát.) a felszámolók névjegyzékébe bejegyzett szervezetek és a hatósági nyilvántartásba bejegyzett állami felszámoló szervezet részére teszi lehetővé szervezetátalakítási szakértői tevékenység végzését, amennyiben azok szerepelnek a szervezetátalakítási szakértők névjegyzékében.

A magyar szabályozásban a fizetésképtelenségi és a szervezetátalakítási szakértők hivatásrendi közössége okán a szakdolgozat – rövid kitérővel a szervezetátalakítási szakértői tevékenységre – a fizetésképtelenségi szakértő jogállását, feladatait és felelősségét vizsgálja.

A „pilot” eljárásként 2021. április 17. napjával bevezetett és jelenleg a 2021. évi XCIX. törvényben szabályozott reorganizációs eljárásban kötelezően kirendelendő reorganizációs szakértővel a szakdolgozat nem foglalkozik, figyelemmel arra, hogy az eljárás 2024. december 31. napját követően nem indítható, a magyar fizetésképtelenségi jogból kivezetésre kerül.

A helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény szerint kijelölhető önkormányzati csődbiztos lehet a külön jogszabály szerinti névjegyzékben szereplő felszámoló szervezet. Jelen szakdolgozat az önkormányzati csődbiztos (2024. június 30. napjáig pénzügyi gondnok) feladatait, jogállását és felelősségét nem tárgyalja.

3.2. A fizetéseképtelenségi és szerkezetátalakítási szakértői tevékenység végzésére jogosultak a magyar csődjogban

3.2.1. A névjegyzéki rendszer

A magyar szabályozás két fontos eleme, hogy egyrészt a fizetéseképtelenségi szakértőnek - vagyonfelügyelőnek, felszámolónak, ideiglenes vagyonfelügyelőnek, rendkívüli vagyonfelügyelőnek – kijelölés feltétele, hogy a szakértő szerepel a felszámolók közhiteles hatósági nyilvántartásnak minősülő névjegyzékében (a szerkezetátalakítási eljárásban történő kijelölés esetében a szerkezetátalakítási szakértők névjegyzékében), másrészt az, hogy a szakértő kijelölése az erre a célra kifejlesztett és a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága (Hatóság) által jóváhagyott elektronikus kijelölő program felhasználásával történik.

A magyar szabályozásnak a fizetéseképtelenségi (és szerkezetátalakítási) szakértői felelősségre is kiható további sajátossága, hogy a fizetéseképtelenségi, illetve szerkezetátalakítási szakértő fogalma alatt egyidejűleg kell érteni az eljárásban kirendelt fizetéseképtelenségi (szerkezetátalakítási) szakértő gazdálkodó szervezetet, akinek részéről a gazdálkodó szervezet vezetője által kijelölt természetes személy fizetéseképtelenségi (szerkezetátalakítási) szakértő jár el. Az eljárásban félként a gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenségi (szerkezetátalakítási) szakértője jár el, a bíróság végzéseiben a gazdálkodó szervezetet jogosítja vagy kötelezi.

A felszámolók névjegyzékéről szóló 14/2021 (X.29.) SZTFH rendelet hétévenként új felszámolói névjegyzék felállítására vonatkozó pályázat kiírásáról rendelkezik, meghatározva a pályázati feltételeket, a pályázati feltételek meghatározása során érvényesítendő követelményeket és a pályázatok elbírálására irányuló eljárás fő szabályait.

3.2.2. A pályázati feltételek, mint a szakmai alkalmasság garanciája

A Hatóság által vezetett felszámolói névjegyzékbe a Cstv. 27/C. §-ában és a rendeletben⁷ meghatározott feltételeknek megfelelő korlátolt felelősségű társaságok és zártkörűen működő részvénytársaságok kérhetik felvételüket, a további feltételek közül kiemelendő az igazolt köztartozásmentesség és a legalább 30 millió forint összegű pénzügyi biztosíték. A szakmai alkalmasság legrészletesebben szabályozott garanciájaként jelenik meg a kötelezően foglalkoztatottak igazolása.

⁷ 14/2021 (X.29.) SZTFH rendelet a felszámolók névjegyzékéről

A szabályozás a kötelezően foglalkoztatottak körét két csoportra bontottan szabályozza. A felszámoló szervezet felszámolói tevékenységben személyesen közreműködő tagjai, munkavállalói, illetve a társasággal kötött tartós polgári jogi szerződés alapján a társaság javára tevékenykedők között legalább két személy kell rendelkezzen felszámolási és vagyonfelügyeleti szakirányú szakképzettséggel, egy ilyen személy egyidejűleg legfeljebb három felszámoló szervezetnél foglalkoztatható.

A felszámoló szervezetnek igazoltan foglalkoztatnia kell továbbá egy-egy fő közgazdászt, jogi szakvizsgát tett jogászt és a Magyar Könyvvizsgálói Kamaránál bejegyzett és könyvvizsgálói igazolvánnyal rendelkező könyvvizsgálót. A foglalkoztatott közgazdászok, jogi szakvizsgát tett jogászok, valamint a felszámolási és vagyonfelügyeleti szakképesítésű foglalkoztatott személyek közül – a könyvvizsgáló kivételével – legalább egy-egy főnek, összesen legalább két főnek munkaviszonyban kell állnia a felszámoló szervezettel.

A Cstv. 27/A. § (6a) bekezdésének rendelkezése alapján a keretszám miatt felvételt nem nyert, de a korábbi névjegyzékben szereplő szervezetekről a Hatóság külön nyilvántartást vezet, az ebben szereplő felszámoló szervezeteket a folyamatban lévő eljárásokban nem kell felmenteni. A Hatóság a névjegyzéken kívüli, külön nyilvántartásban szereplő felszámoló szervezeteket és azok kötelezően foglalkoztatottjait a névjegyzékbe felvett felszámoló szervezetekkel azonos adatokkal tartja nyilván azzal az eltéréssel, hogy a felszámolási és vagyonfelügyeleti szakképesítésű foglalkoztatottak és a további kötelezően foglalkoztatottak esetében is egy-egy fő munkaviszonyát vagy társadalombiztosítási jogviszonyt keletkeztető szerződéses jogviszonyát kell igazolni.

A Hatóság külön nyilvántartja azt a tényt, ha a felszámoló szervezet szerkezetátalakítási szakértői tevékenység végzésére is jogosult és ez esetben a szerkezetátalakítási szakértői tevékenység végzésére jogosult természetes személyek törvényben meghatározott adatait. A Hatóság a névjegyzékben szereplő adatokkal tartja nyilván a Cstv. 66. (2) bekezdése szerinti állami felszámoló szervezetet.

A Cstv. 27/C. § (1a) bekezdésének végrehajtására a Hatóság rendeletben szabályozza a felszámoló szervezetek által foglalkoztatott felszámolási és vagyonfelügyeleti szakirányú szakképzettséggel rendelkező személyek szervezett keretek között történő, rendszeres továbbképzését.

A Szát. 23. § (3) bekezdése a felszámolók névjegyzékébe bejegyzett, valamint Cstv. 66. § (6) bekezdésében meghatározott hatósági nyilvántartásban szereplő állami felszámoló és a

pénzügyi szervezetek felszámolására kijelölt szervezet számára teszi lehetővé szerkezetátalakítási tevékenység végzését. A Szát. a felszámolói névjegyzékre meghatározott feltételeket meghaladó többletfeltételként írja elő a tevékenységből eredő károk, valamint sérelemdíj biztosításához szükséges és káreseményenként legalább 100 millió, évente összesen legalább 160 millió forint értékű kifizetést biztosító kiegészítő felelősségbiztosítást. A szerkezetátalakítási szakértői tevékenységre kijelölhető természetes személyek vonatkozásában a Szát. rendelkezést tartalmaz a felszámolási és vagyonfelügyeleti szakképzettségen túl a külön jogszabályban meghatározott szerkezetátalakítási alap- és továbbképzés elvégzésére.

3.2.3. Névjegyzéki rendszer – előnyök és hátrányok

A pályázat eredményeként kialakított névjegyzéki rendszer „zárt” jellegének bírálatával szemben ellenérvként hozható fel az erős hatósági felügyelet biztosíthatósága és ezen keresztül a magasszintű munkavégzéshez szükséges személyi, tárgyi, szakmai és pénzügyi feltételek rendelkezésre állásának hatósági ellenőrizhetősége a névjegyzékben, továbbá a hatósági nyilvántartásban szereplő névjegyzéken kívüli szervezetek felett. A névjegyzéki rendszer tekinthető egyfajta jogszabályi garanciának arra, hogy névjegyzékben szereplő szervezet kijelölése esetén alkalmas a fizetéseképtelenségi szakértői feladatok ellátására.

A felszámolói névjegyzék nem magyar sajátosság, azonban számos uniós tagállamban és az Egyesült Királyságban természetes személyek – ügyvédek, közgazdászok, gazdasági jogi, üzemgazdasági területen megfelelő szakismerettel rendelkező személyek – vállalkozóként közvetlenül is végezhetnek fizetéseképtelenségi szakértői tevékenységet. Németországban és Ausztriában ezt a tevékenységet jellemzően ügyvédek vagy ügyvédi irodák végzik. A „nyíltabb” külföldi megoldások esetében a névjegyzék ugyanakkor nagyobb bírói döntési szabadsággal párosul a kijelölési mechanizmus során, az eljárásra alkalmas, megfelelő szakértő kiválasztását a szabályozás a bíróságra bízta.

A magyar szabályozásban – kivéve az állami felszámoló szervezetek kirendelését - a bíróság elektronikus, véletlenszerű kijelölési rendszerrel rendeli ki felszámolót, melynek során nincs lehetősége vizsgálnia a feladat ellátására történő alkalmasságot. Vélelem szól a mellett, hogy a névjegyzékben szereplő felszámoló szervezetek egyformán alkalmasak valamennyi ügyben, valamennyi fizetéseképtelenségi szakértői feladat ellátására.

Kérdésként merül fel, hogy a szoros hatósági felügyelettel párosuló névjegyzéki rendszer valóságos garanciaként szolgál-e arra, hogy a kirendelt fizetéseképtelenségi szakértő alkalmas az eljárás feladatainak ellátására? Egyformán alkalmas-e valamennyi névjegyzékben szereplő

szervezet egy sokmilliárdos eszközértékkel rendelkező, a felszámolás kezdő időpontjában még többszáz munkavállalóval, bonyolult finanszírozási, szállítói és vevői szerződésállománnyal gazdasági tevékenységet folytató adós vállalkozás fizetéseképtelenségi eljárásának lefolytatására? Biztosan rendelkezik-e a kijelölt fizetéseképtelenségi szakértő azzal az iparági tapasztalattal és kapacitással, amely akár a tevékenység ésszerű befejezéséhez, akár az adós tevékenységének az eljárás alatti folytatásához szükséges?

A „nyíltabb” rendszerek esetében érvényesül a bíróságnak a fizetéseképtelenségi szakértőkről korábbi eljárásokban szerzett jogalkalmazási tapasztalata, a bíróság a kijelölés során figyelemmel tud lenni a szakértő iparági tapasztalatára, munkaszervezetének jellemzőire. A hatályos magyar szabályozás nem tesz lehetővé bírói mérlegelést a kijelölési eljárásban.

A széleskörű bírói mérlegelés és a bírói mérlegelés teljes kizárása közötti köztes megoldásként képzelhető el egy differenciáltabb névjegyzék, amelyen belül meghatározott jellemzőkkel bíró eljárásokat egy szűkebb fizetéseképtelenségi szakértői kör végezhet és a kijelölés során a bíróság támaszkodhat a szakértőről más eljárásokban szerzett jogalkalmazási tapasztalataira.

3.2.4. A Cstv. 27/A. § (6) bekezdése alapján vezetett hatósági nyilvántartás

A 2.2.2. pontban utalt a szakdolgozat arra, hogy a keretszám miatt a névjegyzékbe felvételt nem nyert, de a korábbi névjegyzékben szereplő szervezetekről a Hatóság külön közhiteles nyilvántartást vezet a névjegyzékbe felvett felszámoló szervezetekkel egyező adattartalommal, az ebben szereplő felszámoló szervezeteket a folyamatban lévő eljárásokban nem kell felmenteni.

A rendelkezést a 2014. évi XV. törvény 2014. március 15-i hatállyal iktatta be a Cstv.-be és azóta többször módosították. Ezzel a megoldással a jogszabály lehetőséget biztosít arra, hogy a névjegyzékből „kiesett” és ezért új ügyben nem kijelölhető felszámoló szervezetek a folyamatban lévő ügyeiket befejezhessék.

Ezek a „névjegyzéken kívüli” felszámoló szervezetek ugyanakkor a Cstv. 27/A. § (6a) bekezdésében adott és fent hivatkozott minimális könnyítés ellenére is a névjegyzékben szereplő szervezetekkel azonos költségszinten tudnak megfelelni a Cstv.-ben és a Hatóság rendeleteiben előírt feltételeknek. Az új eljárások hiányában folyamatosan csökkenő ügyszám miatt a még befejezésre kerülő eljárásokból származó felszámolói és vagyonfelügyelői díjbevétel az eljárások nagyobb részében nem nyújt fedezetet a működési költségekre.

3.2.5. Az állami felszámoló

A Cstv. 2011. évi CXV. törvénnyel történt módosítása új tartalommal iktatta be a stratégiailag kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezet csőd- és felszámolási eljárásának általánostól eltérő szabályait tartalmazó IV. Fejezetet. A Kormány a Cstv. 65. § (1) bekezdésében meghatározott körbe tartozó gazdálkodó szervezeteket a Cstv. 2022. július 1. napjától hatályos módosítása szerint az ilyen gazdálkodó szervezetekre vonatkozó eljárásokat - rendelettel minősítheti stratégiailag kiemelt jelentőségűvé a (3) bekezdésben meghatározott okokból. Az eljárást stratégiailag kiemelt jelentőségűvé nyilvánító kormányrendeletben rendelkezni kell arról, hogy a csődeljárásra vagy felszámolási eljárásra a Cstv. 65-67. § („egyszerű kiemelés”), vagy a Cstv. 68-70. § („szuperkiemelés”) szabályait kell alkalmazni.

A szakdolgozat tárgya miatt a stratégiailag kiemelt jelentőségű eljárásá nyilvánítás szabályait a szakdolgozat nem részletezi, de fontosnak tartja felhívni a figyelmet arra, hogy a „szuperkiemelés” szabályainál (68.§) megjelenik az a jogalkotói elvárás, hogy a tevékenység folytatásának és folyamatosságának érdekében az állami felszámoló megkísérelje a gazdálkodó szervezet vagyonának működő üzemenként történő értékesítését, törekedve arra, hogy az adós önállóan működőképes részeinek leválasztása mellett a működőképes egységek, részegységek (üzem, telephely, üzletág) egyben - a termeléshez szükséges eszközökkel, készletekkel, munkavállalókkal, szállítói és vevői kapcsolatokkal, engedélyekkel, immateriális javakkal – kerüljenek értékesítésre. Több reorganizációs technikát – leválasztás, kielégítési sorrendtől való eltérés a felszámolási költségeknél – kizárólag az állami felszámoló tud alkalmazni stratégiailag kiemelt eljárásban.

A stratégiailag kiemelt jelentőségű eljárásokban a Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság állami felszámoló szervezet jár el.

A 2021-2022. években bekövetkezett jogszabályi változások miatt az állami felszámoló szervezet feladatköre jelentősen bővült, 2021. évtől a stratégiailag kiemelt jelentőségű eljárásokat meghaladóan kizárólagosan jár el a bűnügyi vagyont érintő felszámolási eljárásokban (Cstv. IV/A. Fejezet), az állami részesedéssel rendelkező gazdasági társaságok csődeljárásaiban és felszámolási eljárásaiban, az állam többségi és közvetlen befolyásával rendelkező gazdasági társaságok végelszámolási eljárásaiban, az állam többségi és közvetlen befolyásával rendelkező gazdasági társaságok végelszámolási eljárásai során az állami felszámoló, mint végelszámoló által kezdeményezett felszámolási eljárásokban, a legalább 25%-os közvetlen, vagy közvetett állami részesedéssel működő gazdasági társaságok

szerkezetátalakítási eljárásaiban, a 2024. december 31-ig indult valamennyi reorganizációs eljárásban, az állam szükségképpen törvényes öröklését követően indult csőd- és felszámolási eljárásokban, az örökléssel szerzett állami tulajdoni részesedéssel rendelkező gazdálkodó szervezetek törvényességi felügyeleti eljárásaiban, valamint az örökléssel szerzett állami tulajdoni részesedéssel rendelkező gazdálkodó szervezetek végelszámolási eljárásaiban.

A Cstv. 27/A. § (1) bekezdésének utolsó mondata – *„Felszámolóként – a IV. Fejezetben foglaltak, valamint azon felszámoló kivételével, amelyet törvény pénzügyi szervezetek felszámolására vagy végelszámolására kijelöl – az a gazdálkodó szervezet rendelhető ki, amely szerepel a felszámolók névjegyzékében”* - és a Cstv. 66. § (6) bekezdésének egybevetéséből egyértelműen megállapítható, hogy az állami és a pénzügyi felszámoló szervezetek nem névjegyzékben szereplő szervezetek, de a Hatóság az állami és a pénzügyi felszámoló esetében ugyanazon adataikat tartja nyilván, mint a névjegyzékbe felvett szervezeteknek. A Hatóság jogalkalmazási gyakorlata is ezt az értelmezést támasztja alá, az állami és pénzügyi felszámoló szervezetek nem nyújtanak be pályázatot a névjegyzékbe felvételre, a Hatóság a jogszabály erejénél fogva tartja nyilván őket a névjegyzéki adattartalommal. A névjegyzéken kívüli jogállásból következik az is, hogy a feladatkörükbe nem tartozó ügyekben nem jelölhetők ki, míg a feladatkörükbe tartozó ügyekben más felszámoló szervezet nem jelölhető ki.

3.2.6. A fizetéseképtelenségi szakértői hivatásrend

A fizetéseképtelenségi szakértői tevékenység feltételrendszerét vizsgálva összefoglalóan az állapítható meg, hogy a fizetéseképtelenségi szakértő a fizetéseképtelenségi eljárás olyan szereplője, akinek az eljárását az eljárást elrendelő és felügyelő bíróság döntése keletkezteti és legitimálja azt követően, hogy a bíróság közvetlenül, illetve a névjegyzék tartalmából meggyőződött a feladat ellátására való alkalmasságáról.

Véleményem szerint a fizetéseképtelenségi szakértők Magyarországon önálló hivatásrendet alkotnak, mert eljárásuk hatósági nyilvántartásba vételhez kötött, a jogszabály ennek feltételeként szigorú személyi (a tagok korlátolt felelősségével működő társasági forma, kötelezően foglalkoztatottak, összeférhetetlen tevékenységek), tárgyi (iroda, fióktelep, munkavégzéshez szükséges egyéb infrastrukturális feltételek megléte), szakmai (felszámolási és vagyonfelügyeleti alapképzés, kötelező továbbképzési rendszer, összeférhetetlen tevékenységek tilalma) és pénzügyi (kötelező szakmai felelősségbiztosítás vagy pénzügyi biztosíték, köztartozásmentesség) feltételeket határoz meg. A magyar szabályozás ezzel egyértelműen a hivatásrendi működés kialakításának irányába mutat, ennek kifejezése az is,

hogy a Hatóság 2023. január 1-től külön igazolvánnyal látja el a fizetéseképtelenségi és a szerkezetátalakítási szakértőket.⁸

3.3. A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásával összefüggő elméleti kérdések bizonytalansága

3.3.1. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint a bíróság megbízottja

A Cstv. szerint fizetéseképtelenségi szakértőnek tekintendő vagyonfelügyelő és felszámoló jogviszonyának első sajátos jellemzője, hogy megbízása a bíróság jogalkalmazási tevékenysége során meghozott egyedi döntésén (kijelölés) alapszik. Nem az adós, hanem a közhatalmat gyakorló bíróság dönt a szakértő eljárásban való részvételéről. A kijelölt szakértőnek nincs módja dönteni a kijelölés elfogadásáról, a kijelölést az összeférhetlenségi szabályok alkalmazásának kivételével nem utasíthatja vissza. A fizetéseképtelenségi szakértő ezzel az adós megmentésére, fizetőképességének helyreállítására irányuló és a likvidációs célú felszámolási eljárásban egyaránt a bíróság megbízásából vesz részt, mintegy a bíróság „teljesítési segédje”.

A vizsgált külföldi szabályozások közül az angol jogban a fizetéseképtelenségi szakértőt a bíróság nevezi ki, aki ettől kezdődően az eljárásban a „*bíróság tisztségviselője* („*official of the court*”) pozíciójába kerül. Hasonlóan a bíróság rendelkezésén alapul a szakértő eljárásban történő részvétele a szakdolgozatban később tárgyalt német és francia fizetéseképtelenségi jogban is. Ez a megállapítás érvényes abban az esetben is, ha a fizetéseképtelenségi szakértő személyére az adós javaslatot tehet.

A nem fizetéseképtelenségi, hanem pre-insolvency szerkezetátalakítási eljárásban ugyanakkor csak a jogszabályban meghatározott esetekben kötelező a szerkezetátalakítási szakértő bevonása, amely – főszabályként – az adós döntésén alapuló megbízás, amely a szakértő eljárásba bevonását jóváhagyó végzéssel válik hatályossá. A bíróság kizárólag akkor jelöl ki szerkezetátalakítási szakértőt, ha a szakértő részvétele kötelező és nincs az adós által bevont szerkezetátalakítási szakértő az eljárásban.

3.3.2. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint a hitelezői érdekek képviselője

A különböző csődjogi szabályozások közös alapvetése, hogy az adós vagyonihiánya, vagy fizetési tehetetlensége miatt az adós vagyona feletti rendelkezési jogának - közhatalom

⁸ Kispál Beáta a felszámolási szakértők jogállásáról közzétett publikációjában az önálló hivatásrendi működés melletti érveket hangsúlyozza.

gyakorlásával - bíróság általi felfüggesztésére a hitelezők érdekében kerül sor. A bíróság által kijelölt fizetéseképtelenségi szakértő bíróság döntésén alapuló részvételére a hitelezők érdekében kerül sor, a fizetéseképtelenségi szakértő az adós képviselőjében is a hitelezők javára jár el.

A fizetéseképtelenségi szakértő a hitelezők kielégítési alapját biztosító adósi vagyon növelése érdekében gondoskodik az adós vagyonának megőrzéséről, állagának megóvásáról, érvényesíti az adós követeléseit, meghatározott feltételek esetén (hitelezői választmány hozzájárulása) a működő vagyonösszességként történő értékesíthetőség érdekében folytatja az eljárás alatt az adós gazdasági tevékenységét. A felszámoló az adósi vagyon értékesítése során az elérhető legmagasabb ellenérték realizálására törekszik. A hitelezők felé tájékoztatási kötelezettsége áll fenn, az eljárás bevételeivel és költségeivel a hitelezők felé elszámolással tartozik. A hitelezői érdekek képviselője alatt mindig a hitelezők összességének érdekeit értjük, a fizetéseképtelenségi szakértő az eljárás jogszerűségét és átláthatóságát a hitelezők összességének érdekeire figyelemmel köteles biztosítani.

3.3.3. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint az eljárás önálló alanya és az adós vagyona tekintetében az adós képviselője

A Cstv. 6. § (4) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a fizetéseképtelenségi szakértőt az eljárásban a fél jogállása illeti meg: *„A csődeljárásban az adóst, a hitelezőt és a vagyonfelügyelőt, a felszámolási eljárásban az adóst, a hitelezőt és a felszámolót – ideértve az ideiglenes vagyonfelügyelőt és a rendkívüli vagyonfelügyelőt is – félnek kell tekinteni. Ha a vagyonfelügyelő, vagy a felszámoló tevékenysége, vagy mulasztása harmadik személy jogát, jogos érdekét is érinti, az e személy által benyújtott kifogás (51. §) elbírálása során a kifogás előterjesztője is félnek minősül.”*

A Cstv. 34. § (1) bekezdése és (2) bekezdésének első mondata értelmében *„a felszámolás kezdő időpontjában megszűnnek a tulajdonosnak a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos külön jogszabályokban meghatározott jogai. (2) A felszámolás kezdő időpontjától a gazdálkodó szervezet vagyonával kapcsolatos jognyilatkozatot csak a felszámoló tehet.”*

Hogyan egyeztethető össze az eljárás önálló alanyában jelentkező státusz – a fél jogállása - az adós képviselőjében történő eljárással? Milyen atipikus jellemzői vannak a szakértő jogviszonyának a polgári jog megbízási típusú szerződéseéhez képest? A sajátos jogviszonyban ki a szakértő megbízója és a szakértő milyen érdek képviselőjeként vesz részt az eljárásban?

A fenti kérdések megválaszolása nem kizárólag elméleti szempontból izgalmas, a válaszoknak gyakorlati jelentőségük is van.

Kiindulópont, hogy mind a szakértői, mind pedig a valamely személy képviseletére irányuló szerződések gondossági kötelek, ezért a fizetéseképtelenségi szakértői tevékenység is leginkább a polgári jog megbízási típusú szerződéseinek jellemzőivel rendelkezik: „*megbízási szerződés alapján a megbízott a megbízó által rábízott feladat ellátására, a megbízó a megbízási díj megfizetésére köteles*⁹.”

A szakértő megbízója részére véleményt ad valamely kérdésben, amelynek a megállapításához, megítéléséhez szükséges szakértelemmel a megbízó nem rendelkezik.

A képviselet alapulhat jogszabályi rendelkezésen (az önkormányzatot a polgármester képviseli), valamint a képviselt (megbízó) és a képviselő (megbízott) egymással létesített jogviszonyán. Valójában a törvényes képviseletet sem minden esetben tisztán közjogi vagy magánjogi aktus. Példaként hozható fel a jogi személy törvényes képviselőjeként eljáró vezető tisztségviselő, akinek a döntéshozó szerv általi megválasztása és a feladat ellátására létesített jogviszonya magánjogi aktus, ugyanakkor jogszabály rendelkezik arról, hogy a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság képviselője. A Ptk. rendelkezése a vezető tisztségviselő képviseleti jogáról nem változtat a jogviszony magánjogi jellegén, a vezető tisztségviselő egyértelműen a gazdasági társaság megbízottja, aki a társaság érdekében fejti ki tevékenységét.

A fizetéseképtelenségi szakértői jogviszony semmiképpen nem tekinthető tipikus megbízási köteleknek és a társasági jogi vezető tisztségviselői jogviszonynak sem feleltethető meg.

A tipikus megbízási jogviszonyban a megbízó a képviselt személy, a megbízott képviselő a képviselt személy nevében és annak javára tevékenykedik, a megbízó az ügy ura, a megbízott a megbízó utasításai és érdekei szerinti eljárásra köteles, a megbízottat a megbízóval szemben tájékoztatási és elszámolási kötelezettség terheli, a megbízó a megbízott díjának és költségeinek megfizetésére köteles. A fizetéseképtelenségi szakértő ezzel szemben tevékenységét a vonatkozó jogszabályok (Cstv., az eljárás környezetvédelmi, számviteli feladatait meghatározó kormányrendeletek) és az eljárást felügyelő bíróság végzéseiben foglalt kötelezések szerint köteles ellátni, utasításadási jog a Cstv. 6. § (4) bekezdése alapján félnek tekintendő további eljárási szereplőket nem illeti meg. Ez a megállapítás akkor is érvényes, ha a hitelező, hitelezői választmány, hitelezői képviselő gyakorolja a Cstv. szerint őt megillető valamely jogot, ideértve

⁹ Ptk.6:272. §

azt is, ha kifogást terjeszt elő a szakértő jogszabálysértő intézkedésére vagy mulasztására való hivatkozással.

A Kúria a felszámoló intézkedésével szembeni kifogások kapcsán foglalkozott a felszámoló jogállásával. A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-elemző Csoport 2016.El.II.JGY. G.1. szám alatt tette közzé a *„A felszámoló jogállása a Cstv. 51. §-ában meghatározott kifogás alapján indult eljárásban”* tárgykörben felállított összefoglaló véleményét, amelyet a Kúria Joggyakorlat-elemző csoportja 2017. január 19-én, a Kúria Polgári Kollégiuma pedig 2017. február 6-án fogadott el.

A dilemma alapja, hogy a felszámolási eljárás egészében a felszámoló az adós képviseletében jár el, a kifogás pedig része a felszámolási eljárásnak, ezért azt gondolhatjuk, hogy ha a felszámoló valamely intézkedést tesz, vagy elmulaszt, ezt az intézkedését az adós képviseletében teszi, vagy mulasztja.

A korábbi kúriai álláspont szerint a felszámolás az adós ellen induló eljárás, amelyben a kifogás előterjesztése során sem változik meg az adós – mint a tulajdonosaitól elkülönült gazdálkodó szervezet - pozíciója, az eljárás továbbra is ellene folyik. Így a kifogás nem a kifogást benyújtó fél és a felszámoló szervezet közötti kétoldalú eljárás, ami a felszámoló ellen indul az adós részvétele nélkül. Az adós nem tűnik el, a felszámoló által képviselten megmarad pozíciójában. Ettől független kérdés az, hogy a felszámolási eljárásban az adóson kívül a hitelező és a felszámoló is félnek minősül-e. Előfordulhat ugyanis, hogy kizárólag a felszámolót érintő kérdésben, pl. a díjazását illetően van szükség jogorvoslatra. Az anyagi jogi képviselet szabályait és az eljárásjogi képviseletre vonatkozó rendelkezéseket külön kell vizsgálni. A Cstv. jelenlegi szabályozásával az áll összhangban, ha a felszámoló a Cstv. 51. §-a alapján indult eljárásban – az intézkedését vagy a mulasztását illetően – az adós képviselőjének minősül. A felszámoló esetében a fél jogállásának biztosítása arra szolgál, hogy a felszámoló akkor is felléphessen, ha az adós nevében ezt nem tehetné meg.

Az összefoglaló vélemény utal arra, hogy *„a bíróság az adóstól független felszámoló szervezetnek, önálló félnek tekintette a felszámolót átlagosan a vizsgált ügyek 34,04 %-ában, míg az adós törvényes képviselőjének tekintette átlagosan 21.2 %-ban”*, míg az ügyek maradék 45% ában nem volt megállapítható, hogy a bíróság a felszámolót vagy az adóst tekinti félnek. Utalt azonban a Kúria arra is, hogy *„ez utóbbi adat azonban annak figyelembevételével értékelhető, hogy amikor a bíróság a kifogás tárgyában döntő végzés fejrésében a felszámolót, mint az adós képviselőjét tüntette fel, ez nem jelenti szükségképpen azt, hogy a kifogásolási*

eljárásban az adóst tekintette félnek. Ezzel a megfogalmazással a bíróság csak megjelöli, hogy mely adós felszámolási ügyében került sor kifogás előterjesztésére (alapügy) és a Cstv. 27/A. § (12) bekezdésével összhangban a felszámolót az alapügy szerinti képviselőként tünteti fel. Emiatt azokban a határozatokban is, amelyekben a bíróság a felszámolót kötelezte költség megfizetésére, vagy közvetlenül a felszámoló javára történt kötelezés, a fejrészben a felszámoló többnyire az adós képviselőjeként szerepel. A kigyűjtött és összegezett adatok arra mutatnak, hogy a felszámoló jogállásának megítélése kérdésében a) nem egységes a joggyakorlat, b) amely határozatokban kifejezetten nevesítik az adóst vagy a felszámolót a kifogással érintett félként, azokban a határozatokban sem történik meg ennek tudatos, elméleti kifejtése.”

Az egyik álláspontot, amely szerint „a felszámoló fél” a kifogásolási eljárásban, dr. Vuleta Csaba, dr. Szalay György, dr. Kovács Ildikó, dr. Drexlerné dr. Karcub Edit, dr. Mándi Zoltán, dr. Karacsné dr. Orosz Gabriella csoporttagok dolgozták ki („ítélőtáblai álláspont”).

A másik álláspontot, amely szerint a felszámoló az adós törvényes képviselője a kifogás folytán indult eljárásban, dr. Barsi József, dr. Csőke Andrea, Fodorné dr. Lettner Erzsébet, dr. Murányi Katalin, dr. Osztovits András, Tamáné dr. Nagy Erzsébet, dr. Török Judit csoporttagok készítették el („kúriai álláspont”).

A joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló megállapításai az alábbiak voltak:

„1. A joggyakorlat-elemző csoport által vizsgált határozatok elemzése alapján megállapítható, a bíróságok nem foglalkoznak érdemben azzal a kérdéssel, hogy ki a fél a kifogás folytán indult eljárásban, így maga a joggyakorlat-elemzés nem hozott felszínre olyan új szempontot, amely a kérdés eldöntéséhez támpontul szolgálhatna.

2. A kérdés a Cstv. rendelkezéseinek elemzése alapján sem válaszolható meg, egyértelmű eldöntéséhez a két álláspont képviselői a törvényi rendelkezésekből eltérő következtetéseket vonnak le.

3. A magyar csődjogi szakirodalom a csoport által vizsgált kérdéssel legfeljebb érintőlegesen foglalkozik, annak áttekintése sem hozott felszínre olyan új szempontot, amely alapján a kérdés eldönthető lenne.

4. A kérdés elsődleges gyakorlati jelentősége az, hogy a kifogás folytán indult eljárással kapcsolatos költségeket (ideértve a fellebbezési eljárás költségeit) ki viselje, a felszámoló vagy az adós, illetve vagyon hiányában a kifogás előterjesztője nem tudja azt mással szemben érvényesíteni. A költségviselés jogpolitikai jellegű kérdés, amely a jogalkotó döntését igényli.

5. A 2. és a 4. pontokból, vagyis abból, hogy a hatályos törvényi rendelkezések többféle értelmezésre adnak lehetőséget, illetve abból, hogy a kérdés jogpolitikai döntést igényel, az következik, hogy a vitát megnyugtató módon csak jogszabály-módosítás, vagyis a vitás kérdés kifejezett törvényi szabályozása oldhatja fel.

6. Mindkét álláspont hívei szerint indokolt a bíróságnak lehetőséget adni arra, hogy a költségviselés kérdésében eltérjen a főszabálytól. Az egyik álláspont szerint lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a bíróság kivételesen a felszámoló szervezetet kötelezze a költségek viselésére, a másik álláspont szerint pedig arra, hogy a bíróság kivételesen engedélyezze a költségek felszámolási költségként való érvényesítését. A bíróságot azonban csak jogszabály ruházhatja fel mérlegelési joggal a költségviselés körében, ez a szempont is a jogszabálymódosítás mellett szól.

7. Az angol, a német és a francia csődjogra kiterjedő összehasonlító jogi elemzés alapján megállapítható, hogy a felszámoló jogállását az egyes jogrendszerek elméleti szempontból ugyan különbözőképpen ítélik meg, illetve a jogtudományban (elsősorban a német jogtudományban) számos elmélet létezik a felszámoló jogállásával kapcsolatban, azonban a gyakorlati szempontból lényeges költségviselés kérdésében nincs jelentős eltérés. A vizsgált jogrendszerek vagy eleve a felszámolás alatt álló adós vagyonát terhelő költségnek (a magyar terminológia szerint: felszámolási költségnek) tekintik a bírósági eljárások során felmerült költségeket vagy lehetővé teszik, hogy a bíróság engedélyezze a költségek felszámolási költségként való elszámolását, függetlenül attól, hogy a felszámolót általában az adós törvényes képviselőjének tekintik-e vagy sem, illetve attól, hogy az adott esetben a felszámoló az adós nevében járt-e el vagy sem.

8. A joggyakorlat-elemző csoport – feladatának megfelelően – csak a Cstv. 51.§- a kapcsán vizsgálta a felszámoló jogállását, azonban a munka során egyértelművé vált, hogy elengedhetetlen a felszámoló jogállásának jogalkotó általi áttekintése és egyértelművé tétele a felszámolási eljárás teljes folyamatában.

9. A joggyakorlat-elemző csoport felkéri egyben a Kúria elnökét, hogy az összefoglaló véleményt – annak a Kúria Polgári Kollégiuma általi elfogadása esetén – küldje meg az Igazságügyi Minisztériumnak abból a célból, hogy a Cstv. tervezett módosítása során az összefoglaló véleményben írtakat, az abban foglalt alternatív javaslatokat a jogalkotó figyelembe tudja venni.”

A jogalkotói válasz a Cstv. 2017. július 1. napjától hatályos módosítása volt, amely egyértelművé tette, hogy a kifogásolási eljárásban a felszámolót kell félnek tekinteni és a 2017. évi XLIX. törvény a Cstv. 51. § (3a) és (4) bekezdését az alábbiak szerint módosította:

„(3a) A bíróság a kifogást elbíráló végzésében - a felszámoló kérelmére - engedélyezheti, hogy a felszámoló a bíróság végzése szerinti őt terhelő, a kifogást előterjesztő fél részére megfizetett eljárási költséget az adós vagyonából felvegye és azt felszámolási költségként elszámolja, ha - a kifogás benyújtására okot adó mulasztás vagy intézkedés körülményeire is tekintettel - megállapítható, hogy a felszámoló az ilyen tisztséget betöltő személytől általában elvárható gondossággal járt el.

(4) A kifogásnak helyt adó végzés ellen a közléstől számított 15 napon belül fellebbezhet - a végzésnek a kifogást előterjesztő fél részére megítélt költségek felszámolási költségként történő kifizetésének engedélyezésére irányuló kérelmet elutasító rendelkezésére is kiterjedően - a felszámoló, a végzésnek a kifogást előterjesztő fél részére megítélt költségek felszámolási költségként történő kifizetését engedélyező rendelkezése ellen pedig a kifogást előterjesztő fél, ha ez utóbbi hitelezőnek minősül. A kifogást elutasító végzés ellen a kifogást előterjesztő fél fellebbezhet.”

3.3.4. A felszámoló, mint a munkáltatói jogok gyakorlója

A magyar csődjogi szabályozásban az adós likvidációjára irányuló felszámolási eljárásban a felszámolás kezdő időpontjától a felszámoló gyakorolja a munkáltatói jogokat, és teljesíti a kötelezettségeket¹⁰. A felszámoló munkáltatói joggyakorlása levezethető az adós vagyona feletti rendelkezésből. Az adós gazdasági tevékenységének ésszerű módon történő befejezéséhez hozzátartozik a munkaviszonyok munkajogi szabályokkal összhangban történő megszüntetése és az adós munkavállalóit ennek alapján megillető munkabér és egyéb járandóságok rendezése, valamint a munkaviszonyra vonatkozó szabályokban meghatározott igazolások kiadása. A felszámoló munkáltatói joggyakorlásával kapcsolatos legfontosabb kötelezettség, hogy amennyiben a munkavállalókkal szemben fennálló bértartozást a felszámolás kezdő időpontját követően a felszámolási költségek fedezetét jelentő bevételek, illetve az adós pénzeszközeinek hiánya miatt a bérfizetési napon nem tudja kielégíteni, haladéktalanul megindítsa a bérgarancia eljárást és visszatérítendő támogatási kérelmet nyújtson be az állami foglalkoztatási szervhez.

¹⁰ Cstv. 47. § (5) bek.

A Cstv. 2023. január 1. napjától hatályos módosítása szakított azzal a korábbi szabállyal, amely kifejezetten megtiltotta a felszámolási eljárás alatt munkaviszony létesítését.

A bírói gyakorlat korábban abból indult ki, hogy mivel a felszámolás során az adós gazdasági tevékenysége ésszerű befejezésének részét képezi a munkaszervezet felszámolása, a felszámoló új munkaszerződések létesítése helyett kizárólag polgári jogi szerződés megkötésével gondoskodhat az őt terhelő feladatok ellátásáról.¹¹

A munkaviszony létesítésének tilalma jelentős nehézséget okozott azokban a felszámolási eljárásokban, amelyekben az adós gazdasági tevékenységének befejezése műszaki-technológiai okból (a technológia nem ütemezett leállítása a technológia károsodását, végső soron vagyonszerzést eredményez) elhúzódó folyamat volt, vagy amelyekben a felszámoló a hitelezők, a hitelezői választmány egyetértésével vagy az eljárás stratégiaileg kiemelt jelentőségűvé nyilvánítása miatt az adós gazdasági tevékenységének folytatásáról döntött elsősorban annak érdekében, hogy az adós vagyonát, vagy annak önállóan működőképes részeit később működő vagyonösszességgé tudja értékesíteni.

A Cstv. 47. § (5) bekezdésének 2023. január 1. napjától hatályos módosítása lehetővé teszi, hogy felszámoló a felszámolás alatti tevékenység folytatása vagy a gazdasági tevékenység ésszerű befejezése céljából munkaviszonyt létesítsen.

Az angol, a német és a francia csődjog likvidációs típusú eljárásaiban - a magyar szabályozáshoz hasonlóan - a fizetéseketelenségi szakértő a munkáltató jogokat a munkavállalói érdekeket előtérbe helyező szigorú munkajogi szabályok betartásának kötelezettségével (csoportos létszámcsoökkentés, előzetes konzultáció, a felmondások előtt a vállalat teljes vagy részleges értékesítésére vonatkozó lehetőségek megvizsgálásának kötelezettsége) gyakorolja.

3.3.5. A fizetéseketelenségi szakértő, mint vállalkozó

A fizetéseketelenségi szakértő jogviszonyának jellemzője, hogy díjazását a jogszabály határozza meg és annak forrása elsődlegesen a hitelezők befizetései (regisztrációs díj), másodlagosan az adós vagyona, és csak harmadlagosan, a garantált minimumdíj erejéig a felszámolási díjkiegészítési letéti számla. Magyarországon - a Cstv. 1992. január 1. napjával történt hatálybalépése óta - a felszámolói díjak inflációt követő emelése elmaradt, a felszámolói

¹¹ Kúria Gfv. 30.141/2023/7.

díjak nominális értéken lényegében az 1992. évi szinten maradtak¹², ugyanakkor a felszámoló szervezetek feladatai a jogszabályi környezet változása és a technikai fejlődés miatt összetettebbé és költségigényesebbé váltak. A fizetéseképtelenségi szakértő eljárásának része a szakértő saját érdekeinek a képvisellete, hiszen a szakértő vállalkozó csak abban az esetben tud eleget tenni a Cstv.-ben és 14/2021. (X.29.) SZTFH rendeletben vele szemben meghatározott személyi és tárgyi feltételeknek, ha a felszámolói díj megfelelő fedezetet biztosít a hivatkozott feltételek megteremtéséhez és fenntartásához szükséges költségekre. A fizetéseképtelenségi szakértő abban az ügyben, amelyben a bíróság kijelölte hatósági díjas tevékenységként köteles ellátni feladatát, a kijelölést nem utasíthatja vissza. Az eljárások alulfinanszírozottsága – az adós vagyona a fizetéseképtelenségi szakértő díjára és az eljárások költségeire nem nyújt fedezetet, a garantált díjminimum a szakértő tényleges költségeit sem fedezi – a fizetéseképtelenségi szakértő vállalkozások működőképességét, közvetve a fizetéseképtelenségi eljárásokban előírt szakértői feladatok ellátását, az eljárásoknak a határidők betartásával történő lefolytathatóságát veszélyezteti.

3.3.6. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint a közérdek képviselője

A szakirodalom hangsúlyozza a közérdek képviselétét is, elsősorban a környezet- és természetvédelmi, termőföldvédelmi feladatok ellátásával és a kulturális örökség védelmével összefüggő előírások érvényesítése során.

3.4. A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának szabályozása más európai fizetéseképtelenségi jogokban

A Kúria Joggyakorlat-elemző csoportja hivatkozik az angol, a német és a francia csődjogra kiterjedő összehasonlító jogi elemzésre. A csoport munkájának támogatásához dr. Csizmazia Norbert készített tanulmányt¹³, melyben a külföldi szabályozásokat három szempontból vizsgálta. Vizsgálta azt a kérdést, hogy a felszámoló az adós törvényes képviselőjeként vagy a saját nevében jár el, vizsgálta, hogy a felszámoló eljárásának költségeit a felszámoló vagy az

¹² A 2023. évi XLVI. törvénnyel módosított Cstv. a 2024. január 1. napjától benyújtott kérelmekre indult eljárásokban korrigálta a korábbi felszámolói díjakat, amely korrekció döntően a minimumdíjakat, kis részben az adós felszámolás alatti tevékenysége utáni díjat érinti, ugyanakkor az átfogó jellegű és inflációkövető díjemelés nem valósult meg.

¹³ Csizmazia Norbert (2016): A felszámoló jogállása az angol, német és a francia jogban. *Forum Sententiarum Curiae*, 2016/2, 7-21.

adós viseli, vizsgálta továbbá, hogy a felszámoló döntésével szemben milyen jogorvoslati, kifogásolási lehetőségek vannak.

3.4.1. A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának szabályozása az angol jogban¹⁴

Az angol jogban elválhat egymástól a vagyontárgy, vagyontömeg fölött rendelkezésre jogosult legal owner és a vagyontárgy hasznainak élvezetére jogosult beneficial owner személye. A legal owner a formális tulajdonos, aki tulajdonjogát a beneficial owner javára gyakorolja. A természetes személyek fizetéseképtelenségi eljárásaiban a vagyon tulajdonjoga átszáll a fizetéseképtelenségi szakértőre (trustee in bankruptcy), míg a vállalkozások fizetéseképtelensége esetén a bíróság felszámolást elrendelő határozatával az adós vagyona nem száll át a felszámolóra (liquidator), de a vagyon feletti rendelkezés jogát a felszámoló gyakorolja. A felszámoló ezt a rendelkezési jogot a hitelezői közösség érdekében gyakorolja. A hitelezők azonban a rendelkezésre álló vagyonnak nem kedvezményezettjei, nem minősülnek beneficial owner-nek, jogosultságuk arra korlátozódik, hogy követelésük a csődjogi szabályok betartásával (részleges) kielégítést nyerjen.

A likvidációs típusú eljárásban (liquidation, winding up) eljáró felszámolót (liquidator) és az adós fizetőképességének helyreállítására, a vállalkozás megmentésére, ennek sikertelensége esetén a felszámolásnál kedvezőbb hitelezői igénykielégítésre irányuló „administration” eljárásban eljáró fizetéseképtelenségi szakértőt (administrator) is a bíróság nevezi ki, aki ennél fogva a „*bíróság tisztségviselője*” („*official of the court*”), a bíróság utasíthatja, kötelezheti, a bíróságtól jogkérdésben állásfoglalást, iránymutatást kérhet. A felszámoló ugyanakkor az adós képviselője is, aki ezt a képviseletet a hitelezők érdekében látja el. A képviselői minőségéből következően a felszámoló nem tartozik személyes felelősséggel az adós által kötött szerződések teljesítéséért.

A felszámoló az adós és a saját nevében is indíthat pereket. A saját nevében indítja meg a pereket azokban az esetekben, amikor a csődjog kifejezetten a felszámolót ruházza fel perindítási jogosultságokkal, ilyen például az adós által kötött jogügyletek megtámadása, vagy az ügyvezetők wrongul tradingért fennálló felelősségének megállapítása. A szabályozás során

¹⁴ Az Egyesült Királyságban a természetes személyek és vállalkozások fizetéseképtelenségi eljárásának főbb szabályait az 1986-os Csődtörvény (Insolvency Act 1986) tartalmazza. Az Insolvency Act végrehajtására kiadott részletes szabályokat az Insolvency Rules tartalmazza.

követett elv az, hogy a felszámoló az adós nevében indítja meg azokat a pereket, amelyeket a felszámolási eljárás hiányában az az adós képviselőjében eljáró ügyvezető is megindíthatna.

Ha a felszámoló az adós nevében indít pert, akkor a perköltséget az adós viseli, pervesztessége esetén a bíróság az adóst kötelezi az eljárás költségeinek megtérítésére.

Ha a felszámoló a saját nevében indít pert, akkor a bíróság pervesztessége esetén a felszámolót kötelezi a pernyertes fél költségeinek megtérítésére, a felszámolónak azonban megtérítési igénye lehet az adóssal szemben, azaz követelheti az adóstól az általa megfizetett perköltség felszámolási vagyonból történő megtérítését. Erről a megtérítési igényről nem a perbíróság, hanem az eljárás felügyeletét ellátó csődbíróság dönt és elutasíthatja a megtérítési igényt arra hivatkozással, hogy a felszámoló hanyagsága, gondatlansága eredményezte a pervesztességet, vagy indokolatlanul indított pert. A felszámoló ellen indított perekben a perköltség az adóst terheli, de a bíróságnak lehetősége van arra, hogy a pereszes felszámolót kötelezze a felszámoló kifogásolható magatartására hivatkozással.

A felszámoló intézkedéseivel, mulasztásaival kapcsolatos jogviták lehetőségét jelentősen csökkenti az, hogy a felszámolónak, mint a „bíróság tisztviselőjének” jogkérdésben lehetősége van a bíróság útmutatását, állásfoglalását kérni. A kérelemnek hangsúlyozottan jogkérdésre kell vonatkoznia, a bíróság célszerűségi és gazdasági kérdésekben nem foglal állást. A kérelmet a felszámoló saját nevében terjeszti elő, az eljárás költsége a felszámolót terheli, de kérheti annak az adós vagyonából való megtérítését.

Hasonlóan a magyar kifogás és vitatott hitelezői igény elbírálása intézményének szabályozásához, a hitelező vagy bármely sérelmet szenvedett fél a csődbírósághoz fordulhat a felszámoló intézkedésével szemben, a hitelező pedig vitathatja a bejelentett követelés elfogadásáról, besorolásáról hozott döntést. Az eljárások költségei az adóst terhelik akkor is, ha a kifogás, illetve a vitatás alapos volt.

3.4.2. A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának szabályozása a német jogban¹⁵

A német jogban az 1999. január 1. előtt szétagolt eljárásrendet felváltva a fizetéseképtelenségi eljárás egységes eljárásként indul, amelynek több „kimenetele”, „leágazása” lehet. Az eljárás

¹⁵ A német csődjogi szabályokat az Insolvenzordnung (InsO, hatályos 1999. január 1-től) tartalmazza.

folytatódhat a likvidáció, a reorganizáció, valamint a vállalkozás vagy egy része egészben történő értékesítésének irányában.

A német szabályozásban is megtartja az adós gazdálkodó szervezet a vagyona feletti tulajdonjogát, de az eljárás megnyitásától a felszámoló („Insolvenzverwalter”), mint a bíróság tisztségviselője gyakorolja az adós vagyona feletti kezelés és rendelkezés jogát. Az Insolvenzverwalter sajátos képviselő, aki a képviseletet nem az adós, hanem a hitelezők érdekében látja el. A német fizetéseképtelenségi jogtudományban uralkodó nézet szerint a felszámoló a saját nevében, de a felszámolási vagyon javára, illetve terhére jár el, jognyilatkozatai az adóst jogosítják, illetve kötelezik. A követelések érvényesítése során a felszámoló nem az adós, hanem a saját nevében, de az adós javára perel és a pereket sem az adós, hanem a felszámoló ellen kell megindítani, amely szabályozás lényegében egyfajta törvényes perbizomány. A fentiekből viszont az következik, hogy a felszámoló által az adós javára, vagy a felszámoló ellen, de az adós terhére indított eljárások költségei az adóst terhelik.

A magyar kifogáshoz hasonló eljárás a német Insolvenzordnungban nem ismert, a hitelezők kártérítési igényt érvényesíthetnek a felszámolóval szemben arra hivatkozással, hogy a törvény szerinti kötelezettségeit vétkesen megszegte, amellyel okozati összefüggésben kárt okozott. Felelősséggel tartozik a felszámoló azért is, ha az eljárás alatti valamely cselekménye (tipikusan az eljárás megindulását követő szerződéskötés) alapján keletkezett tömegkövetelés kiegyenlítésére a felszámolási vagyon nem nyújtott fedezetet.

A szakdolgozat külön nem részletezi az osztrák szabályozást, megjegyzendő azonban, hogy az nagyon hasonló a német megoldáshoz.

3.4.3. A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának szabályozása a francia jogban¹⁶

A francia fizetéseképtelenségi jogban a „Procédure de Sauvegarde” (megmentési vagy védelmi eljárás) a fizetéseképtelenséggel fenyegető, de még nem fizetéseképtelen gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségének megelőzésére, elkerülésére irányuló, tehát reorganizációs típusú bíróság előtti eljárás, célja, hogy az adós megtehesse azokat az intézkedéseket, amelyek végrehajtásával a vállalkozás pénzügyi stabilitását visszanyeri. Az adós a vagyona feletti rendelkezési jogát nem veszti el. Az eljárásban a fizetéseképtelenségi szakértő (administrateur) felügyeli a vagyonkezelést, de a vagyon feletti rendelkezési jog változatlanul az ügyvezetésnél marad és a

¹⁶ A francia csődjogi szabályokat a Code de Commerce (Kereskedelmi Törvénykönyv) VI. fejezete tartalmazza.

bíróság dönt arról, hogy milyen körben korlátozzák a vagyonfelügyelő jogosítványai az ügyvezetés jogát. A sauvegarde célja a szerkezetátalakítási eljáráshoz, az administrateur jogállása, feladatai a magyar szerkezetátalakítási szakértőhöz hasonlítható.

A már bekövetkezett fizetéseképtelenség esetén is lehetőség van az adós megmentésére irányuló eljárás kezdeményezésére. A „redressment judiciaire” eljárás a működés helyreállítására irányul, ez tehát a hatályos csődeljárásunkkal rokon jogintézmény, a bíróság által kinevezett szakértői kontroll mellett a vagyon feletti rendelkezés jogát az ügyvezetés ebben az eljárásban is megtartja.

A bíróság egy hathónapos, meghosszabbítható vizsgálati időszak után dönt a felszámolás elrendeléséről, ha arra a döntésre jut, hogy a reorganizáció nem lehetséges. A „liquidation judiciaire” a vagyonnal nem rendelkező, vagy az adóssal szembeni esedékes követelések kielégítésére elegendő vagyonnal nem rendelkező adós gazdálkodó szervezetek eljárása, a magyar felszámolási eljárásnak feleltethető meg.

A felszámolási eljárásban az adós (az adós ügyvezetése) elveszti a vagyon feletti rendelkezés jogát, az eljárás megindulásától kezdődően az adós vagyonával a felszámoló jogosult rendelkezni. Az eljárásban sor kerülhet az adós vagyonának egészben, vagy az adósi vagyon egy részének egyben történő értékesítésére. Ilyen esetben, továbbá a hitelezők érdekében, vagy közérdekre hivatkozással engedélyezhető az adós gazdasági tevékenységének a felszámolás alatti folytatása.

Az eljárásokban több fizetéseképtelenségi szakértő kijelölésére is sor kerülhet, fő feladatuk a hitelezői érdekek védelme. A fenyegető fizetéseképtelenség állapotában a „sauvegarde” (megmentési, védelmi eljárás) eljárás alatt álló adóshoz kinevezett „administrateur judiciaire” és a fizetőképesség helyreállítására irányuló „redressement” alatt álló adóshoz kinevezett „administrateur judiciaire” feladata az ügyvezetés ellenőrzése. A felszámolási eljárásban egy „liquidateur judiciaire” jár el, de amennyiben az adós az eljárás alatt is folytatja a gazdasági tevékenységét, úgy második szakértőként egy „administrateur judiciaire” kijelölésére is sor kerülhet. Az „administrateur judiciaire” és a „liquidateur judiciaire” két különböző hivatásrend, amelyről két különböző névjegyzéket is vezetnek, ugyanazon szakértő nem kérheti mindkét névjegyzékbe felvételét, nem végezheti egyidejűleg mindkét tevékenységet.

A fizetéseképtelenségi eljárás megindulásától kezdődően az adós nem perelhet és nem perelhető, a pert a fizetéseképtelenségi szakértő indíthatja meg és őt lehet perelni. A fizetéseképtelenségi szakértő jogait az adós javára gyakorolja. A bejelentett hitelezői követeléseket a

fizetéseképtelenségi szakértő vizsgálja meg és az ennek eredményeként elkészült hitelező listát jóváhagyás céljából az eljárást felügyelő bírósághoz kell megküldeni. A vitatott hitelezői igényekről az eljárást felügyelő bíróság dönt, végzése ellen fellebbezésnek van helye.

A fizetéseképtelenségi szakértő az eljárás lefolytatását másnak nem adhatja át, de az eljárást felügyelő bíróság engedélyével saját díjazása terhére igénybe vehet teljesítési segédet, ügyvédi megbízás esetén a megbízás létesítéséhez nem kell az eljárást felügyelő bíróság engedélye.

A felszámoló intézkedéseivel vagy mulasztásaival összefüggő kifogást az eljárást felügyelő bíróság (egyesbíró) előtt lehet megtenni, a bíróság végzése ellen fellebbezésnek van helye.

Az ügyvédi megbízásokhoz nem szükséges a bíróság előzetes jóváhagyása, az ügyvédi díj a felszámolás eljárásban felszámolási költség.

A fizetéseképtelenségi szakértő kifogásolási eljárással összefüggő költségeit - a kirívóan súlyos jogszabálysértések kivételével az adósi vagyon terhére el lehet számolni.

3.5. A fizetéseképtelenségi szakértő, mint a csődjog sui generis intézménye

A felszámolói jogállás meghatározásával összefüggésben a szakirodalomban legtöbbször dr. Bíró György professzor megállapításait idézik. Bíró György egyértelműen a jogviszony megbízási jellege mellett foglal állást: *"A felszámoló nem konkrétan meghatározható, dologiasuló eredmény szolgáltatására köteles, hanem gondos és szakszerű ügyvitelre. Ennélfogva, a felszámoló jogi helyzete sem a vállalkozási szerződés kötelezettjének, hanem a megbízási szerződés megbízotti pozíciójában szereplő jogalanynak felel meg."*¹⁷

Bíró György hangsúlyozza¹⁸, hogy a felszámoló, állami feladatot ellátó teljesítési segéd, az őt visszautasíthatatlanul megbízó állam (bíróság) megbízottja, aki gondos ügyellésre köteles a hitelezői érdekek hordozójaként. Teljes anyagi felelőssége áll fenn a gondos és szakszerű munkavégzésért. Hivatásszerűen, saját díjérdekeltséggel és kockázatára végzi a tevékenységét, mert a működési költségeit is magában foglaló díja alatta maradhat a Cstv. által garantált minimál díjnak is.

¹⁷ Bíró György: A felszámoló jogi helyzete. Gazdaság és Jog 1999/5. 10-15. old.

¹⁸ Bíró György: A felszámoló megbízotti minősége (Qui prodest?) Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Novotni Alapítvány a magánjog fejlesztéséért. Miskolc 2005. 180-194. old.

A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásával kapcsolatos elméleti kérdések tisztázása leggyakrabban a felszámolóval szemben érvényesített kártérítési igényekhez kapcsolódóan merül fel.

3.6. A fizetéseképtelenségi szakértő feladatai

A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásának részletesebb elemzéséhez elkerülhetetlen a feladatainak vizsgálata.

Itt lényegében arra a kérdésre kell választ adni, hogy egyrészt milyen fő feladatokat ró a fizetéseképtelenségi szakértőre a bíróság kijelölése, másrészt arra, hogy ezen feladatok ellátásához milyen jogokat és kötelezettségeket keletkeztet a bíróság aktusa, harmadrészt arra, hogy ezen jogok és kötelezettségek hogyan szolgálják az eljárás egyes szereplőinek érdekeit.

A fizetéseképtelenségi szakértői feladatoknak a pontos anyagi jogi szabályozása – éppen a feladatok összetettsége és szerteágazó jellege miatt – szinte lehetetlen kodifikációs feladat, a Cstv. ezért a fizetéseképtelenségi szakértő fogalmának definíciója során nem utal a vagyonfelügyelő és a felszámoló feladataira.

A Fizetéseképtelenségi Rendelet a fizetéseképtelenségi szakértő fogalmának meghatározásához a Cstv.-hez dogmatikai szempontból semmivel sem magasabb színvonalú megoldást alkalmaz azzal, hogy a szakértő fő feladatait öt pontban jelöli meg: „(i.) ellenőrizze és befogadja a fizetéseképtelenségi eljárás keretében benyújtott követeléseket; (ii.) képviselje a hitelezők együttes érdekeit; (iii.) az adós rendelkezése alól kivont vagyontárgyakat részben vagy egészben kezelje; (iv) a iii. pontban említett vagyontárgyakat értékesítse; vagy (v.) felügyelje az adós üzleti tevékenységeinek, illetve tranzakcióinak kezelését”¹⁹.

A fenti fogalom meghatározás minősége kritikával illethető azért, mert a legfontosabb egyes szakértői feladatokat rendszerezés nélkül kiragadva sorolja fel.

3.6.1. A vagyonfelügyelő feladatai

A bíróság a csődeljárás elrendelésével egyidejűleg a felszámolói névjegyzékből vagyonfelügyelőt rendel ki, a kirendelésre, felmentésre, összeférhetetlenségre a felszámolókra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

¹⁹ Fizetéseképtelenségi Rendelet 2. cikk 5. pont

A Cstv. 13. § (1) bekezdésének rendelkezése a vagyongfelügyelő feladatait a tisztség eljárási szerepének hangsúlyozásával vezeti be: „*A vagyongfelügyelő – a hitelezői érdekek védelmének szem előtt tartásával, és a hitelezőkkel kötendő egyezség előkészítése érdekében – figyelemmel kíséri az adós gazdasági tevékenységét*”.

A csődeljárásban az adós vagyona feletti rendelkezés az ügyvezetésnél marad, ezért a csődeljárásban a vagyongfelügyelő részvétele az eljárásban két fő célt szolgál.

A vagyongfelügyelő feladata egyrészt az adósi vagyon megőrzése, a vagyonkimentés és egyes hitelezők előnyben részesítésének megakadályozása, ezáltal egyben az hitelezők összességére érdekeinek védelme, amelyhez szükségesek olyan jogosítványok, amelyek tényleges kontrollt jelentenek az ügyvezetés tevékenysége felett. A vagyongfelügyelő ezen kívül részt vesz az egyezség előkészítésére irányuló feladatokban.

3.6.2. Az adósi vagyon megőrzésére irányuló vagyongfelügyelői jogok és kötelezettségek

Az adósi vagyon megőrzésére szolgál a vagyongfelügyelő betekintési és felvilágosításkérési joga („*betekinthet az adós könyveibe, az adós eszközeit, kötelezettségeit, szerződéseit, pénzforgalmi számláit megvizsgálhatja, a gazdálkodó szervezet vezetőitől, a legfőbb szervtől, a felügyelőbizottsági tagoktól, a könyvvizsgálótól – a Ptk. szerinti elismert vállalatcsoport esetén az uralkodó tagtól – felvilágosítást kérhet*”²⁰), a csődeljárás kezdő időpontja utáni jogügyletek vonatkozásában a vagyoni jellegű kötelezettségvállalások jóváhagyása, ellenjegyzése (ennek során csak olyan új kötelezettségvállaláshoz járulhat hozzá, amely a célszerű és a veszteséget mérséklő gazdálkodáshoz szükséges), a hitelezői követelések nyilvántartásba vételével, besorolásával kapcsolatos feladatok.

Az adósi vagyon megőrzését szolgáló vagyongfelügyelői jogosítvány a vagyongfelügyelő jóváhagyása, ellenjegyzése nélkül tett szerződések megtámadására és a moratórium megsértésével megkötött kifizetések visszakövetelésére vonatkozó jog.

Az adósi vagyon megőrzését szolgálja továbbá az a jog, hogy a vagyongfelügyelő felhívja az adóst a követeléseinek érvényesítésére és ellenőrzi ennek végrehajtását.

²⁰ Cstv. 13. § (3) bek. a) pont.

A moratórium megsértését eredményező kifizetés szankciójaként a bíróság elrendelheti, hogy a vagyonfelügyelőt együttes cégjegyzési és a pénzforgalmi számlák feletti együttes rendelkezési jog illesse meg.

A vagyonfelügyelő alapvetően a bírósági kontroll meghosszabbított karja a hitelezői érdekek védelmében, üzleti döntéseket nem hoz meg. A vagyonfelügyelő részt vesz a fizetőképesség helyreállítását, illetve megőrzését célzó program és az egyezségi javaslat hitelezőkkel való elfogadtatását célzó tárgyalásokon, de nem felel azért, hogy az egyezségi javaslat alkalmas legyen az adós fizető- és működőképességének helyreállításáért. Önálló felelőssége jellemzően a hitelezői követelések nyilvántartásba vétele és besorolása során végzett tevékenységével, továbbá a jóváhagyása, ellenjegyzése hiányában tett jogügyletek megtámadásának elmaradása, valamint a vagyonkimentés megakadályozásával összefüggő passzivitása miatt merülhet fel. A Cstv. a felszámolóhoz hasonlóan külön kiemeli, hogy a vagyonfelügyelő elvárható gondosságának körébe tartozik az is, hogy amennyiben a csődeljárás előtt az adós vezető tisztségviselője részéről a hitelezők érdekeit sértő vagyonkimentés történt, akkor erről értesíti az adós legfőbb szervét, felügyelő bizottságát, könyvvizsgálóját, és kezdeményezi, hogy azok a szükséges intézkedéseket tegyék meg, kezdeményezzék, illetve indítsák meg a jogügyletek megtámadására irányuló eljárásokat is.

3.6.3. Az egyezés előkészítésére irányuló vagyonfelügyelői feladatok

A vagyonfelügyelő az adós közreműködésével ellátja a követelések nyilvántartásba-vételével, besorolásával kapcsolatos feladatokat, az adós bevonásával besorolja a nyilvántartásba vett követeléseket és erről a hitelezőket haladéktalanul tájékoztatja. Részt vesz a fizetőképesség helyreállítását, illetve megőrzését célzó program és egyezségi javaslat hitelezőkkel való elfogadtatását célzó tárgyalásokon, annak jegyzőkönyveit ellenjegyzi és a csődegyezés bírósági jóváhagyásra való bemutatásakor nyilatkozik arról, hogy az megfelel a Cstv. egyezésre és az egyezés jóváhagyására vonatkozó szabályainak.

3.6.4. A felszámoló

A szakdolgozat nem tárgyalja részletesen a felszámoló feladatait. A felszámoló jogállása és felelőssége szempontjából azonban alapvető jelentősége van annak, hogy a felszámoló nem felügyeli az adós gazdálkodását, hanem a felszámolás kezdő időpontjában megszűnnek az adós vezető tisztségviselőjének az adós vagyonával összefüggő jogai, a felszámolás kezdő időpontjától az adós vagyonával kapcsolatos jognyilatkozatot csak a felszámoló tehet. A

felszámoló tehát – hasonlóan a bemutatott külföldi szabályozásokhoz - átveszi az adós vagyonával való rendelkezés jogát a tulajdonjog valamennyi részjogosítványával együtt annak érdekében, hogy a csődjogi szabályok szerint lefolytatott eljárás és vagyonértékesítési folyamat eredményeként az adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezői igények a Cstv.-ben meghatározott módon és sorrendben kielégítést nyerjenek. A felszámoló adóstól független, önálló kárfelelőssége az esetek túlnyomó többségében az adósi vagyon értékesítésével és az értékesítésből származó bevétel elszámolásával összefüggő csődjogi szabály megsértésén alapszik. Ha azonban a felszámoló a hitelezői választmány hozzájárulásával az adós gazdasági tevékenységének a felszámolás alatti folytatásáról dönt, úgy felszámoló már a működő vállalkozás ügyvezetési feladatait is ellátva, ésszerű üzleti kockázat mellett gazdasági tartalmú döntéseket kell hozzon. Az adós felszámolás alatti veszteséges működtetése, valamint a magas kockázatú üzleti döntések felvethetik a felszámoló adóstól független, önálló felelősségét az adós felszámolás alatti működtetésével összefüggő gazdasági tartalmú döntések esetében.

3.6.5. Az ideiglenes vagyonfelügyelő

Kivételesen a felszámoló elláthat vagyonfelügyeleti típusú feladatokat. Ez történik akkor, ha a bíróság hitelezői kérelemre (stratégiaileg kiemelt jelentőségű eljárásban hivatalból) ideiglenes vagyonfelügyelőt jelöl ki az adós gazdálkodásának felügyeletére. Ha a bíróság a csődeljárást megszüntette, a vagyonfelügyelő tevékenysége hosszabbodik meg az ideiglenes vagyonfelügyelőre vonatkozó jogosítványokkal a felszámoló tevékenységének megkezdéséig.²¹

Az ideiglenes vagyonfelügyelő ugyanakkor nem rendelkezik valamennyi, a vagyonfelügyelőt megillető jogosítvánnyal. A legfontosabb különbség, hogy nem valamennyi, hanem csak a rendes gazdálkodás körét meghaladó kötelezettségvállaláshoz kell az ideiglenes vagyonfelügyelő jóváhagyása, ellenjegyzése. A gyakorlatban nehézséget jelent annak meghatározása, hogy az adós esetében konkrétan mit jelent a rendes gazdálkodás köre. Az ideiglenes vagyonfelügyelőnek és az adós vezető tisztségviselőjének a rendes gazdálkodás körének meghatározásában gyorsan megállapodásra kell jutniuk annak érdekében, hogy az adós üzemszerű működése ne akadozzon vagy álljon le. Ezért is fontos a Cstv. azon rendelkezésének betartása, hogy az ideiglenes vagyonfelügyelő kirendelését követő napon kezdje meg a működését. Az adós ideiglenes vagyonfelügyelővel való együttműködési kötelezettségének

²¹ Csóke Andrea a Nagykommentárban vitatja ennek a helyességét. Hivatkozik arra, hogy, mivel a moratórium ebben az időszakban a bíróság határozata alapján még fennáll, ezért mindenképpen szükséges a vagyonfelügyelő valamennyi jogosítványának biztosítása.

ismételt vagy súlyos megsértése – külön is nevesítetten ilyen a legalább két alkalommal az ideiglenes vagyongfelügyelő hozzájárulása nélküli szerződéskötés – a felszámolás soronkízüli elrendelésével kerül szankcionálásra.

3.6.6. A rendkízüli vagyongfelügyelő

A stratégiaüilag kiemelt jelentőségű eljárások egy részében kerülhet sor rendkízüli vagyongfelügyelőként az állami felszámoló kijelölésére. Ha a felszámolás elrendelését olyan adós kéri, akire a Cstv. 68-70. § rendelkezéseit kell alkalmazni („szuperkiemelt” eljárás) a bíróság a kérelem beérkezését követő egy munkanapon belül dönt a rendkízüli moratóriumról, ezzel egyidejűleg az állami felszámolót rendkízüli vagyongfelügyelőnek kirendeli. A bíróság a rendkízüli moratóriumot a Cégközölnyben közzéteszi.

A rendkízüli moratóriumra vonatkozó szabályoknál nem szabályozott kérdésekben a rendkízüli moratóriumra alkalmazni kell a Cstv. moratóriumra (csődeljárás) vonatkozó rendelkezéseit. Az intézmény célja, hogy a felszámolási eljárás megindulásáig – összhangban a stratégiaüilag kiemelt jelentőségűvé nyilvánítás indokaival – az adós működőképesége fennmaradjon. A működőképeség megtartása érdekében a rendkízüli moratórium időszaka alatt az adós működésével kapcsolatos hatósági engedélyek lejáráta a rendkízüli moratórium végéig meghosszabbodik, engedély csak akkor vonható vissza, ha az élet- vagy vagyongbiztonság megóvása érdekében szükséges. A rendkízüli moratórium időszaka alatt az adóssal kötött szerződések az adóssal szerződő fél nem mondhatja fel, azoktól nem állhat el, továbbá ezen szerződések az adós fizetéseképtelenségére, illetve a rendkízüli moratóriumra tekintettel nem szűnnek meg.

A vagyongfelügyelő jogosítványai tekintetében nem egyértelmű a Cstv. szabályozása abban a kérdésben, hogy a rendkízüli moratórium időtartama alatt valamennyi kifizetést kizárólag a rendkízüli vagyongfelügyelő ellenjegyzésével (jóváhagyásával) lehet teljesíteni, vagy csak azokat, amelyek a stratégiaüilag kiemelt jelentőségűvé nyilvánítás indokaival összhangban álló tevékenység folytatásához és a működőképesége fenntartásához szükségesek? A választ maga a Cstv. adja meg azzal, hogy - szemben a csődeljárás vagyongfelügyelőjének jogosítványával – a rendkízüli vagyongfelügyelőnek az adós pénzforgalmi számlái felett együttes rendelkezési joga nem szankciós jellegű. A rendkízüli vagyongfelügyeletet és a rendkízüli vagyongfelügyelő aláírását azonnal be kell jelenteni az adós számláit vezető pénzforgalmi szolgáltatóknak. Az adós bankszámlái felett az adós vezető tisztségviselője csak a rendkízüli vagyongfelügyelővel

együttesen rendelkezhet, a vagyonfelügyelő a fizetési megbízás aláírásával viszont egyben a kifizetés teljesítésének jóváhagyását is kifejezésre juttatja.

3.6.7. A szerkezetátalakítási szakértő

A csődjogi szabályozáson kívül eső szerkezetátalakítási eljárás a fizetéseképtelenné válás valószínűségét előre látó vállalkozások által igénybe vehető pre-insolvency eljárás. A szakdolgozat tárgya szempontjából azonban indokolt a szerkezetátalakítási szakértő feladatainak áttekintése, figyelemmel arra, hogy a Szát. megalkotásakor a Fizetéseképtelenségi és Szerkezetátalakítási Irányelv²² szabályainak a nemzeti jogba történő átültetése során hosszas vitát követően az a – véleményem szerint helyes – megoldás született, hogy szerkezetátalakítási szakértői tevékenységet kizárólag a felszámolói névjegyzékbe felvett fizetéseképtelenségi szakértő szervezetek és az állami felszámoló végezhetnek, amennyiben teljesítik a külön szerkezetátalakítási névjegyzékbe felvételhez szükséges pénzügyi és személyi feltételekkel és kérelmükre a szerkezetátalakítási szakértői névjegyzékbe felvételre kerülnek.

A szerkezetátalakítási szakértő feladatait a szakdolgozat a szerkezetátalakítási szakértő fizetéseképtelenségi szakértőkhöz viszonyított többletfelelősségét megalapozó körülményeinek vizsgálata során tárgyalja.

3.7. A fizetéseképtelenségi szakértő kártérítési felelőssége

3.7.1. A szervezet és a kijelölt szakértő felelősségének elhatárolása

A fizetéseképtelenségi szakértő kárfelelősségével összefüggésben elsődlegesen hangsúlyozandó megállapítás, hogy a szakirodalomban és a bírói gyakorlatban is töretlenül érvényesülő álláspont szerint ez a felelősség közvetlenül a felszámoló szervezetet és nem a felszámoló szervezet részéről kijelölt természetes személy fizetéseképtelenségi szakértőt (vagyonfelügyelőt, felszámolóbiztost) terheli. Az eljárás lefolytatására kijelölt természetes személy jogviszonyának (munkaviszony, megbízási szerződés) a felszámoló szervezet helytállási kötelezettsége szempontjából nincs jelentősége. A felszámoló szervezet a szakértővel létesített jogviszony szabályainak figyelembevételével részben vagy egészben tovább háríthatja a kijelölt természetes személy szakértőjére azt a kárt, amelynek a kijelölt természetes személy magatartásával okozati összefüggésben megtérítésére volt köteles.

²² 2017/1132 irányelv módosításáról szóló, 2019. június 20-i 2019/1023/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv.

Kivételesen lehetséges, hogy a károsult igényét ne a szervezettel, hanem a kijelölt szakértővel szemben érvényesítse, ehhez azonban szükséges valamilyen, a csődjogon kívül eső többlettényállási elem. Ilyen lehet a kijelölt szakértő által elkövetett és jogerős ítélettel megállapított bűncselekmény, vagy olyan magatartás, amikor a kijelölt szakértő e tisztségére hivatkozással, de az eljáráson kívüli magatartásával okoz kárt. Valószínű azonban, hogy ilyen esetben is a Cstv. felelősségi szabályai szerint a felelősségbiztosítással, vagy pénzügyi biztosítékkal rendelkező felszámoló szervezettel szemben érvényesítenének kártérítési igényt.

3.7.2. Az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság mércéje

A vagyonfelügyelő és a felszámoló működése során az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal köteles eljárni, kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jog szabályai szerint felel²³.

Az „ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható” gondosság mércéje 2009. szeptember 1-től váltotta fel „az adott helyzetben elvárható” gondosságot, a módosításnak a bírói gyakorlat szempontjából ugyanakkor nem volt jelentősége. A bíróságok következetesen nem az általános, hanem a felszámolótól elvárható magasabb felelősségi szintet alkalmazták a joggyakorlatban. Ennek oka, hogy a névjegyzékbe felvett szakértő szervezet részéről eljáró kijelölt szakértő fizetésektelenségi és vagyonfelügyeleti szakképesítéssel, ennek részeként az átlagosat messze meghaladó jogi, gazdasági, pénzügyi, adózási és számviteli ismeretekkel kell rendelkezzen, munkája során támaszkodhat a szervezet által kötelezően foglalkoztatott (szakvizsgázott jogász, közgazdász, könyvvizsgáló) szakemberek támogatására, ezért a szervezet nem hivatkozhat a felelősségének kimentése körében a részéről eljáró szakember ilyen ismereteinek hiányára.

Juhász László szerint a felszámoló felelőssége három irányban áll fenn: a hitelezőkkel szemben, az adós gazdasági társasággal szemben és harmadik személyekkel szemben²⁴.

A Cstv. ugyanakkor egyértelműen nem foglal állást abban a kérdésben, hogy a felszámoló (vagyonfelügyelő) kártérítési kötelezettsége tekintetében a kontraktuális vagy a deliktuális kártérítési szabályokat kell alkalmazni.

²³ Cstv. 15. § (1) bekezdés és 54. § (1) bekezdés

²⁴ Juhász László (2016): *A magyar fizetésektelenségi jog kézikönyve I-II.*, © HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018.

A szabályozás ezen hiányossága azért vet fel jogalkalmazási nehézséget, mert a szerződésszegésért való felelősség esetében a károkozó és a károsult között fennálló szerződéses kötelelem miatt a kimentés szigorúbb, a károkozó abban az esetben mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegését az ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta és nem volt elvárható, hogy e körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.²⁵

A kérdés a felszámoló jogállásának dogmatikai hiányossága miatt nehezen megválaszolható. A Cstv. 15. § (1) és 54. § (1) bekezdései ugyanis nem rendelkeznek a kimentésre vonatkozó szabályoktól, a bírói gyakorlat azonban nem a felszámoló kijelölésekor előre nem látható, a felszámoló ellenőrzési körén kívül eső körülmények igazolását kívánja meg a felelősség alóli mentesüléshez, hanem az „ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság” bizonyítását. A deliktuális kárfelelősségi szabályok alkalmazásának helyessége melletti érvként hozható fel továbbá, hogy a bíróság fizetéseképtelenségi szakértőt kijelölő végzése kiterjesztő értelmezéssel sem tekinthető a hitelezőkkel vagy az adóssal létrejött megbízási szerződésnek.

Csőke Andrea ugyanakkor arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felszámoló esetében - amíg a jogszabály egyértelműen nem foglal állást - a szerződésszegésből eredő kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni a felszámolási vagyoni vonatkozásban, melynek indokaként azt hozza fel, hogy a bíróság felszámolót kirendelő határozata a felszámoló és a felek (hitelező, adós) közötti relatív szerkezetű jogviszonyt hoz létre és ha ezt a kirendeléssel létrejött relatív jogviszonyt sérti meg a felszámoló, akkor alkalmazhatóak rá a kontraktuális kártérítési felelősség szabályai.²⁶

3.7.3. A vagyonfelügyelő és a felszámoló perindítási kötelezettsége

A Cstv. 15. § (1) bekezdése a vagyonfelügyelő elvárható gondosságának körébe tartozónak rendeli, hogy amennyiben a csődeljárás előtt az adós vezető tisztségviselője részéről a hitelezők érdekeit sértő vagyonkimentés történt, akkor erről értesíti az adós legfőbb szervét, felügyelő bizottságát, könyvvizsgálóját, és kezdeményezi, hogy azok a szükséges intézkedéseket tegyék meg, kezdeményezzék, illetve indítsák meg a jogügyletek megtámadására irányuló eljárásokat is. A vagyonfelügyelő nem veszi át az adós vagyonával összefüggő képviselést a vezető

²⁵ Ptk. 6:142. §

²⁶ Csőke Andrea, Muzsalyi Róbert: *Nagykommentár a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényhez, (Cstv. 54. §-ához)* Budapest, Wolters Kluwer Jogtár®

tiszttségviselőtől, ezért a hitelezői érdekeket sértő vagyonkimentés észlelése esetén nem perindítási, hanem tájékoztatási kötelezettsége áll fenn.

A felszámolónak – szemben a vagyonfelügyelővel – az adós vagyona felett rendelkezésre jogosult személyként lehetősége van perindításra, ezért a Cstv. 54. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy *„A felszámoló elvárható gondosságának körébe tartozik, hogy amennyiben a fizetéseképtelenség bírósági megállapítása előtti időszakban jogszabályellenes vagyonkimentés történt, és a felszámoló úgy látja, hogy az ilyen vagyonkimentéssel szembeni fellépéssel a felszámolói vagyon növelhető, köteles az eljárásokat megindítani, tájékoztatva erről a hitelezői választmányt is”*.

Az idézett jogszabályhely a felszámoló mérlegelésétől teszi függővé a perindítási kötelezettség teljesítését. A jogszabályhely azonban pontatlan, „a fizetéseképtelenség bírósági megállapítása” nem azonos a felszámolás kezdő időpontjával. A vezető tiszttségviselő a felszámolás kezdő időpontját megelőző nappal, mint mérlegfordulónappal köteles tevékenységet záró beszámoló készítésére és ezen időpontra vonatkoztatva nyilatkozik arról, hogy a mérleg az adós vagyoni helyzetéről megbízható és valós képet ad. A felszámoló a tevékenységet záró mérleg szerinti vagyonnal veszi át a vezető tiszttségviselőtől az adós vagyont, ezért azt tudja vizsgálni, hogy az átvett vagyon csökkent-e a mérleg fordulónapját megelőzően történt jogszabályellenes vagyonkimentéssel és az átvett vagyonhoz viszonyítottan tud állást foglalni abban a kérdésben, hogy az ilyen vagyonkimentés miatt megindítandó per sikere esetén az adósi vagyon növelhető-e.

A Cstv. 54. § (1) bekezdésének helyes értelmezése ezért – véleményem szerint – az, hogy a felszámolónak a felszámolás kezdő időpontja előtti gazdasági eseményeket kell megvizsgálnia annak érdekében, hogy megalapozott döntést hozhasson a vagyonvisszaszerzés érdekében szükséges perindításról. Ez legkorábban azt követően történhet meg, hogy az adós vezető tiszttségviselője a Cstv. 31. §-ában meghatározott kötelezettségeinek eleget tett.

A Cstv. 54. §-a rendelkezik arról, hogy a felszámoló felelőssége az adósnak a felszámolás kezdő időpontjában meglévő, illetve a felszámolás alatt szerzett vagyonával összefüggésben áll fenn. A Cstv. 2009. augusztus 31-ig hatályos szövege a felszámoló felelősségét az adósnak a felszámolás kezdő időpontjában meglévő, illetve a felszámolás alatt szerzett vagyonának a mértékére korlátozta, ezzel szemben a hatályos szöveg *„a felszámolási vagyonnal*

összefüggésben” rendelkezést tartalmazza. A szakirodalomban Kiss Gábor²⁷ és Tarkó Izabel Ágnes²⁸ is azt hangsúlyozza, hogy a módosítással a felszámoló teljes kártérítési kötelezettsége váltotta fel a korábbi pro viribus felelősséget. A hivatkozott szakirodalomban kifejtett véleménnyel szemben hozható fel, hogy ebben az esetben a hivatkozott „*a felszámolás időpontjában meglévő, illetve a felszámolás alatt szerzett vagyonával összefüggésben*” rendelkezésnek nincs értelme, a Cstv. 54. § (1) bekezdésének harmadik mondata akár ki is kerülhetne a jogszabályból, a felszámoló annak hiányában is teljes helytállásra lenne kötelezhető.

3.7.4. A fizetéseképtelenségi szakértő és az adós felelősségének elhatárolása az adós működéséből összefüggésben keletkezett igényekért

A fizetéseképtelenségi szakértő jogállásával összefüggő elméleti kérdések bizonytalansága jogalkalmazási nehézséget jelent a felszámoló és az adós felelősségének elhatárolása során az adós felszámolás alatti működésével összefüggésben keletkezett igényekért.

A nehézséget az okozza, hogy a felszámoló egyidejűleg az eljárás önálló alanya és az adós vagyona tekintetében az adós nevében eljáró képviselő. A felszámoló az eljárás során számos esetben tesz jognyilatkozatot, fejt ki tevékenységet az adós nevében akkor is, ha a Cstv. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a felszámoló az adós képviseletében jár el. Különösen gyakran merül fel a jelzett probléma az adósi vagyon értékesítésénél és az adós tevékenységének a felszámolás alatti folytatása esetében. Az adós vagy a felszámoló köteles helytállni az adós vagyonának értékesítésére kötött szerződésekből eredő igényekért? Felelősséggel tartozik-e a felszámoló az adós felszámolás alatti tovább működése során az adós által megkötött szerződések teljesítéséért?

Kiindulva abból, hogy a felszámoló az adós vagyona tekintetében az adós törvényes képviseletében jár el, felelőssége leginkább a vezető tisztségviselőkre vonatkozó felelősségi szabályokkal hasonlítható össze. Főszabályként a vezető tisztségviselő személyében nem felel az általa képviselt gazdasági társaság nevében tett, a gazdasági társaságot jogosító és kötelező jognyilatkozatok, szerződések teljesítéséért. Ennek megfelelően a felszámoló sem felelős az általa képviselt adós által megkötött szerződések teljesítéséért, az adóssal kötött szerződés teljesítésének hibája miatt az adóssal szerződő fél nem a felszámolóval (adósi képviselővel),

²⁷ Kiss Gábor: A felszámoló kártérítési felelőssége. *Gazdaság és Jog*, 2009/10., 15-18.

²⁸ Tarkó Izabel Ágnes (2013.) Helytállás és felelősség a fizetéseképtelen gazdasági társaságok tartozásaiért a magyar társasági jogban. *Debreceni Jogi Műhely*, X. évfolyam 2. szám, 73-97. oldal.

hanem a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezettel szemben érvényesíthet igényt, értelemszerűen a felszámolási eljárás szabályai szerint, azaz pénzkövetelést hitelezői igénybejelentés útján.

3.7.5. Az elsődlegesen gazdasági szempontok szerint lefolytatott szerkezetátalakítási eljárásban a szerkezetátalakítási szakértő többletfelelősségét megalapozó körülmények

A szerkezetátalakítási eljárás csődeljárással közös jellemzői ellenére gazdasági szempontok szerint lefolytatott eljárás, amelyet a szerkezetátalakítás törvényi fogalma is kifejez²⁹. Ha elfogadjuk azt, hogy a kijelölt vagyongfelügyelő jogi, gazdasági és számviteli ismeretekkel rendelkező szakemberként tud az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal eljárni, akkor a válságmenedzselési, közgazdasági, pénzügyi és számviteli szakismeret fontossága fokozottan érvényes a szerkezetátalakítási szakértő esetében. Mindez indokoltá teszi, hogy külön névjegyzék tartalmazza az eljárásba szerkezetátalakítási szakértőként bevonható szervezeteket és kijelölhető természetes személy szakértőket, indokolt továbbá, hogy csak külön képzésben és kötelező továbbképzésben részesülő fizetésképtelenségi szakértő járhatson el szerkezetátalakításban és a névjegyzékben szereplő szervezetek rendelkezzenek a felszámolókhöz képest is magasabb kárösszegre fedezetet biztosító kiegészítő felelősségbiztosítással.

A szerkezetátalakítási szakértő eljárásban való részvétele csak a Szát.-ban meghatározott esetekben kötelező. A szerkezetátalakítási szakértő a vagyongfelügyelőhöz hasonlóan áttekinti a vállalkozás vagyoni és pénzügyi helyzetét, tájékozódik a szerkezetátalakítási eljárást érintő körülményekről, részt vesz a terv hitelezőkkel való egyeztetésében, de feladata csak abban az esetben terjed ki az adós gazdálkodásának felügyeletére, ha a jóváhagyása iránti kérelem ezt tartalmazza, vagy kirendelésekor a hitelezők ezt kéri. A vagyongfelügyelete körében ellátja azokat a feladatokat, amelyeket a vagyongfelügyelő a csődeljárásban: ellenőrzi az átmeneti vagy új finanszírozás feltételeit, az adós tartós jogviszonyon alapuló kötelezettséget a szakértő

²⁹ Szát tv. 3. § (1) bek. 16. pont: „szerkezetátalakítás: az adós pénzügyi egyensúlyának helyreállítását célzó intézkedések, amelyek magukban foglalják az adós eszközei és kötelezettségei, illetve tőkestruktúrája bármely más része összetételének, feltételeinek vagy szerkezetének megváltoztatását, így például az adós vagyontárgyainak vagy egyes részeinek értékesítését, az adósban fennálló részesedés értékesítését - ideértve azt is, ha az adós működő vállalkozásként kerül értékesítésre -, valamint minden más szükséges működésbeli változtatást vagy ezen elemek kombinációját.”

előzetes, írásbeli hozzájárulásával vállalhat, az adós a szakértő előzetes írásbeli jóváhagyásával köthet a rendes gazdálkodást meghaladó szerződést.

A szerkezetátalakítási szakértői tevékenység többletfelelősséggel jár a vagyonfelügyelő felelősségéhez képest akkor is, ha a szerkezetátalakítási szakértő feladata nem terjed ki az adós vagyonának felügyeletére.

A szerkezetátalakítási szakértő feladatai a szerkezetátalakításnak a törvényben meghatározott céljához kötötten kerültek szabályozásra. „*A szerkezetátalakítás célja, hogy az adós egyes hitelezőivel, vagy minden hitelezőjével olyan szerkezetátalakítási tervet fogadjon el és hajtson végre, amellyel megelőzhető az adós jövőbeli fizetéseképtelensége, illetve biztosítható a működőképessége*”³⁰. A szabályozás ezért nem az adós eljárás alatti vagyonának felügyeletére, hanem a szerkezetátalakítás sikerességéhez nyújtandó támogatásra koncentráltan rendelkezik a szerkezetátalakítási szakértő feladatairól. Makó Péter egyenesen úgy fogalmaz³¹, hogy „*sikeres szerkezetátalakításhoz, reorganizációhoz az adósnek majdnem biztosan szüksége lesz szerkezetátalakítási szakértőre*” és felveti, hogy indokolni nem a szerkezetátalakítási szakértő igénybevételét, hanem inkább azt kellene, ha az adós nem kíván igénybe venni szakértőt. Meglehetősen indokolatlan rendelkezés ugyanis, hogy a jóváhagyás iránti kérelemben be kell mutatni azokat az okokat, amelyek szükségessé teszik a szerkezetátalakítási szakértő közreműködését, valamint azokat az okokat, amelyek alátámasztják, hogy a szerkezetátalakítási szakértő – ideértve a feladatra kijelölt természetes személyt is – az adós gazdasági tevékenysége és pénzügyi vagy a szerkezetátalakítási tárgyalások nehézségeinek sajátossága alapján a feladat ellátásához szükséges szakértelemmel rendelkezik. Egy gazdasági szempontok szerint lefolytatott, de egyáltalán nem egyszerű nemperekes eljárásban miért ne vehetné igénybe az adós pusztán „kényelmi szolgáltatásként” a képzett szakértő szolgáltatását?

A szerkezetátalakítási szakértői feladatok közül leginkább jogalkalmazási tevékenységnek a hitelezők követeléseinek nyilvántartásba vételével összefüggő feladat tekinthető. A szerkezetátalakítási szakértő észrevételezheti az érintett hitelezők követeléseinek nyilvántartásba vételét a jogalap, összegszerűség és az osztályba sorolás tekintetében is, aláírja a hitelezői nyilvántartást. Felvetődik az a kérdés, hogy a hitelezői nyilvántartás aláírásával a

³⁰ Szát. 6. § (1) bek.

³¹ Makó Péter: A szerkezetátalakítási szakértő szerepe, jogállása, feladatai, felelőssége. *Fizetéseképtelenségi Jog* 2021/2-3. – *Tanulmány*

szakértő felelősséget vállal-e a hitelezői besorolások jogszerűségért, mivel jogsértő besorolás esetén módjában áll az aláírás megtagadása.

A szerkezetátalakítási szakértő közreműködik a szerkezetátalakítási terv elkészítésében, a terv egyeztetése, tárgyalása, elfogadtatása során segítséget nyújt az adósnak és az érintett hitelezőknek. Felügyeli a terv tárgyalásával és az érintett hitelezők általi elfogadtatásával összefüggő intézkedéseket. A szakértő ezt a feladatát csak abban az esetben tudja ellátni, ha áttekintette az adós vagyoni és pénzügyi helyzetét, módjában állt megismerni és értékelni az adós tervezett szerkezetátalakítási intézkedéseit. A folyamat végén a szerkezetátalakítási tervet olyan tartalmú záradékkal kell ellátnia, amelyben nyilatkozik arról, hogy a terv az ésszerű várakozások szerint alkalmas arra, hogy megakadályozza az adós fizetéseképtelenségét, és biztosítsa a vállalkozás működőképességét, ideértve a szerkezetátalakítási terv sikeréhez szükséges előfeltételeket is.

A szakértőnek nyilatkoznia kell arról is, hogy a szerkezetátalakítási terv megfelel a jóhiszemű joggyakorlás követelményeinek, és nem tartalmaz az érintett hitelezők összességére vagy egyes hitelezői osztályokra vonatkozóan nyilvánvalóan és kirívóan méltánytalan rendelkezéseket.

A szerkezetátalakítási terv záradékolása során a szakértő egyben a bíróság szakértője is. A bíróság ugyanis a záradékban látja annak biztosítékát, hogy a végzésével jóváhagyott szerkezetátalakítási terv alkalmas lesz a fizetéseképtelenség elkerülésére és a vállalkozás működőképességének fenntartására.

A szerkezetátalakítási szakértő tevékenysége túlmutat az adósi vagyon felügyeletén, jogi úton is érvényesíthető anyagi felelősséggel tartozik a szerkezetátalakítási terv alkalmasságáért.

3.7.6. A fizetéseképtelenségi szakértő kártérítési felelőssége a bírói gyakorlat tükrében

A szakdolgozat nem tett kísérletet a bírói gyakorlat teljeskörű áttekintésére. Az Országos Bírósági Hivatal által közzétett anonimizált határozatokból³² azonban következtetni lehet azokra a magatartásokra, amelyek a fizetéseképtelenségi szakértők kártérítési felelősségét a leggyakrabban megalapozzák.

³² <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>

A felszámoló kártérítési felelőssége elvi tartalom keresésével 26 ügy anonimizált határozatai válnak hozzáférhetővé.³³ A szakdolgozat ezt az anyagot a határozatok elvi tartalmának összefoglalásával és csoportosításával kíséri meg feldolgozni annak érdekében, hogy képet adjon a szakértő kárfelelősségével összefüggésben folyamatban volt bírósági jogvitákban jellemző jogalkalmazási problémákról és ezeknek egymáshoz viszonyított arányairól.

3.7.7. A kártérítési igény a felszámoló szervezettel és nem a kijelölt fizetéseképtelenségi szakértővel szemben érvényesíthető

- A károsulttal szemben a bíróság által kijelölt felszámoló szervezet tartozik felelősséggel és nem a kijelölt felszámolóbiztos. A felszámoló kártérítési felelősségének megállapításánál nem bír jelentőséggel, hogy a nevében eljáró kijelölt természetes személyt munka, illetve megbízási jogviszony keretében foglalkoztatta-e. A felszámoló szervezettel szemben a kártérítési felelősség megállapítása során támasztott elvárhatósági mérce magasabb, figyelemmel a felszámolási eljárás céljára és arra, hogy a jogszabály e tevékenység ellátásához meghatározott szakképzettséggel rendelkező személyek munka-, illetve megbízási jogviszonyban való foglalkoztatását írja elő.³⁴

3.7.8. Az adós és a nevében eljáró felszámoló felelősségének elhatárolása

- A Cstv. 54. §-ának módosításával a jogalkotó azt kívánta egyértelművé tenni, hogy a felszámoló felelőssége csak arra a vagyoni körre terjed ki, amely a felszámolás kezdő időpontjában az adós vagyona, illetve később azzá válik. Mindez abból a jogszabályi rendelkezésből vezethető le, hogy a felszámoló csak a felszámolás kezdő időpontjától rendelkezik az adós vagyonával, így felelőssége is csak ettől az időponttól kezdődően áll fenn. Nem tehető felelőssé a felszámolás kezdő időpontja előtt meglévő, azonban a kezdő időpontban már hiányzó vagyontömegért. E jogszabályi rendelkezés nem zárja ki azonban a felszámoló felelősségét azokban az esetekben, ha a károkozó magatartást vagy mulasztást a felszámoló nem az adós vagy a hitelező vagyonának terhére, hanem más személy vagyoni hátrányára követi el. Ha a felszámoló a törvényes képviselői jogkörén belül maradva az adós nevében jár el, akkor saját személyében nem tehető felelőssé az általa képviselt gazdálkodó szervezet által okozott kárért. A harmadik személynek okozott

³³ Határozatkereső – „Adja meg a keresendő szót, kifejezést vagy az ügyszámot: Felszámoló kártérítési felelőssége; Pontos kifejezés előfordulása.

³⁴ Gfv.VII.30.069/2014/5. szám

kár esetén annak meghatározása lényeges, hogy azt a felszámoló tevékenységi körét túllépve, vagy a tevékenységi körén belüli magatartásával okozta-e, azaz a felszámoló a feladatai ellátása körében, vagy azon kívül tanúsította-e a felperes által sérelmezett magatartást. Az adott ügyben a felszámoló jogkörén belül eljárva, de nem az önálló felelősségi körén belül végzett tevékenységével, hanem az adós törvényes képviselőjeként adta bérbe a felperes tulajdonát képező gépsorokat. Mindebből az következik, hogy a felperes az adós által lízingelt, tulajdonát képező gépsorok jogszerűtlen birtokban tartásával és annak bérbe adásával összefüggésben felmerült kártérítési igényét az adós felszámolási eljárásában, hitelezői igényként érvényesíthette volna.³⁵

3.7.9. A kielégítési sorrend megsértése

- A felszámoló kártérítési felelősséggel tartozik a felszámolási költségek - Bérgarancia Alapból nyújtott támogatás - esedékességekor történő kielégítésének elmulasztása miatt, ha annak akárcsak részbeni megfizetésére az adós - a felszámolás alatt - pénzeszközzel rendelkezett, de azt a felszámoló nem az esedékes felszámolási költség kifizetésére fordította. A felszámoló akkor tartozik kártérítési felelősséggel a felszámolási költségek esedékességekor történő kielégítésének elmulasztása miatt, ha annak (esetleg csak részbeni) megfizetésére az adós pénzeszközzel rendelkezett a felszámolás alatt, de azt a felszámoló nem a felszámolási költségnek minősülő támogatás visszafizetésére fordította még azt megelőzően, hogy a felszámolási eljárás befejeződött volna. A felszámoló nem a Cstv. 54. §-ának megfelelően járt el, mert nem rendelkezett a visszafizetésről, s miután az adós újból felszámolás alá került és ott nincs remény a követelés kiegyenlítésére, ez a felperesnél kárként jelentkezik.³⁶
- A felszámoló a Cstv. 58. § (1) bekezdése szerinti kielégítési szabályt megsértve nem fizette meg az adós vagyonából az adós első bérgarancia-támogatását. A vagyonértékesítésből a felszámolási költségek kifizetésére fordítható összeg a felszámoló jogszerű eljárása esetén fedezte volna az adós támogatás visszafizetése iránti igényét, melyre tekintettel a felszámoló jogellenes magatartása és a felperes károsodása közötti okozati összefüggés fennállása is megállapítható.³⁷

³⁵ Fővárosi Ítéltábla 12.Gf.40.586/2017/5-II.

³⁶ Legfelsőbb Bíróság, Gfv. X. 30.253/2010

³⁷ Kúria, Gfv.VII.30.195/2020/3.

3.7.10. Zálogtárgy értékesítéséből befolyt bevétellel történő elszámolás

- A Cstv. 54.§-a második mondata értelmében a felszámoló a kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint felel. A felszámolóval szemben irányadó gondossági mérce a Cstv. 54. §-a első mondata értelmében a felszámolás során az adott helyzetben általában elvárható gondossággal történő eljárás. Felelőssége az adósnak a felszámolás kezdő időpontjában meglévő, illetve a felszámolás alatt szerzett vagyonára terjed ki. Ha a privilegizált követelést biztosító zálogtárgyakból és követelésekből befolyt összeg a zálogjoggal biztosított követeléssel rendelkező hitelező kifejezett előzetes hozzájárulása nélkül nem a Cstv. 49/D. § (1) és (2) bekezdése szerint jogszerűen levonható költségekre, hanem más felszámolási költség finanszírozására kerül felhasználásra (vagy más okból hiányzik), akkor a zálogjoggal rendelkező hitelezőt nem csak a zálogjogával terhelt vagyon bevétele tekintetében illeti meg privilegizált pozíció, hanem a másra felhasznált bevétel erejéig valamennyi nem privilegizált vagyonból származó bevételből ki kell elégíteni az igényét. A zálogjoggal rendelkező hitelező privilegizált helyzete nem szűnik meg azáltal, hogy a felszámoló jogsértő eljárásával nem fizette ki a zálogtárgy értékesítésekor a Cstv. szabályai szerint részére járó összeget³⁸
- A Kúriának abban kellett állást foglalnia, jogszabálysértő módon állapította-e meg a másodfokú bíróság, hogy a felszámoló a kifogások tárgyában folyó bírósági eljárás folyamatban léte alatt az általa első ranghelyre sorolt zálogjogos hitelező részére történő kifizetéssel nem valósított meg a Cstv. 54. §-a és a Ptk. 6:519. § (1) bekezdése alapján kártérítési felelősséget megalapozó magatartást. A haladéktalan, illetve a jogerős ítéletben figyelembe vett rendelkezés szerinti 30 napon belüli kifizetés lényegében azonnal intézkedési kötelezettséget teremtett a felszámoló részére, ami az adott esetben azt jelentette, hogy a kifogás tárgyában folyó eljárás ismeretében is – a bíróság intézkedést felfüggesztő rendelkezése hiányában – erre vonatkozó jogszabályi felhatalmazás nélkül, önhatalmúan nem tarthatta vissza a vételár kifizetését. A felszámoló jogértelmezési tévedése abban állt, hogy a zálogjogos hitelezők kielégítési sorrendjét tévesen határozta meg, ennek elbírálása viszont a kifogások tárgyában folyamatban volt nemperes eljárás tárgyát képezte. Ettől független kérdés az, hogy a kifogással érintett intézkedés alapján

³⁸ Györi Ítéltábla; Gf.II.20.034/2019/7/I.

milyen eljárási kötelezettség terhelte a felszámolót. A Kúria egyetértett a másodfokú bíróság álláspontjával, hogy nem álltak fenn a letéttel történő teljesítés jogszabályi feltételei, mivel a Cstv. rendelkezései egyértelműen meghatározták a felszámoló eljárását, a befolyt vételár (megtámadási határidő leteltét követő) haladéktalan kifizetési kötelezettségét – az intézkedés felfüggesztéséig, illetve a bíróság eltérő döntéséig a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 256. § (1) bekezdése alapján meghatározott kielégítési sorrendben első helyre sorolt jogosult részére. Az olyan jogértelmezés, miszerint a kifogás elbírálásáig a felszámoló a kifogással érintett követelést bírói vagy közjegyzői letéttel köteles teljesíteni, a felszámoló intézkedésének bíróság általi felfüggesztésére vonatkozó szabályozás kiüresítését eredményezné.³⁹

- A felszámoló hitelezőnek nem minősülő személy részére teljesített, a könyvvezetés és a számviteli szabályok megsértése miatt meg nem állapítható jogszerűségű ésösszegszerűségű kifizetés miatt a zálogjogosulttal szemben kártérítési felelősséggel tartozik.⁴⁰
- A felszámoló a felszámolás alatti árbevételt a külterületi ingatlan és az ott tárolt ingóságok őrzésére és megóvására fordította. A felszámoló kártérítési felelősséggel tartozik, ha a zálogtárgy értékesítéséből befolyt vételár törvényben meghatározott részét a zálogjogosult hitelezőnek nem fizeti ki, és ez okból a hitelező igénye a felszámolási eljárásban kielégítetlen marad.⁴¹
- A felszámoló zálogjoggal terhelt ingóságok értékesítéséből származó bevétellel való elszámolási kötelezettségét késedelmesen teljesítette, az adásvételi szerződések megkötését követően nem számolt el a Cstv. 49/D. § szerint privilegizált követeléssel rendelkező felperessel, ezen kötelezettségét csak a zárómérleghez kapcsolódó jelentésben, illetve a vagyonfelosztási javaslatban teljesítette. A bíróság álláspontja szerint a szerződéskötéstől a 30 napos perindítási határidő, illetve további 10 nap vehető figyelembe az elszámolásra, ezen határidő elteltével alperes mulasztása bekövetkezett. Az értékesítés késedelmes megkezdése miatti tárolási költség a felperes hitelezői

³⁹ Kúria Gfv. 30.289/2023/6.

⁴⁰ Gfv.VII.30.069/2014/5. szám

⁴¹ Pécsi Ítéltábla Gf.V.40.007/2020/6.

igényének kielégítését csökkentette. A felperes kára tehát az indokolatlan tárolási költség, amely az értékesítés késedelmes megkezdésével összefüggésben keletkezett.⁴²

3.7.11. A felszámolás alatt igénybe vett szolgáltatások költségeinek jogszerűtlen elszámolása miatti kártérítési felelősség

- A tételesen megjelölt költségeket a felszámoló jogosulatlanul – jogszabálysértően, illetve indokolatlanul - számolta el a felperes jogelődjének felszámolási eljárása során az adós vagyona terhére. A költségek kifizetésére - nem vitatottan - sor került, ezért megállapítható, hogy a jogellenes magatartással okozati összefüggésben a felperes jogelődjének a keresetben megjelölt összegű kára keletkezett.⁴³
- Az egyezséggel befejezett felszámolási eljárást követően a volt adós cég indított pert a felszámolóval szemben a felszámolás alatt felmerült költségek jogosulatlan elszámolása miatt, mert a felszámoló olyan kifizetéseket teljesített, melyek indokolatlanok voltak, vagy a saját díjának terhére kellett volna viselnie és ilyen módon a felperesi társaságnak kárt okozott. A bíróság az okiratok megvizsgálását követően arra az álláspontra jutott, hogy az okiratok alkalmatlanok voltak arra, hogy a felperes abból megállapítsa a költségek felszámolásának jogszerűségét, és ez alapján megalapozott kifogást terjesszen elő, mivel az okiratok csupán a felszámolási költségneveket ismertetik, az egyes tételeket részletezve nem tartalmazzák, továbbá nem tartalmazzák a költségek jogosultjának személyét sem. A bíróság megállapította, hogy a tételesen megjelölt költségeket a felszámoló jogosulatlanul számolta el az adós vagyona terhére, mivel ezen költségek kifizetésre kerültek az adós vagyonából, ezért megállapítható, hogy a jogellenes magatartással ok-okozati összefüggésben a felperesnek a keresetben megjelölt összegű kára keletkezett.⁴⁴

⁴² Debreceni Törvényszék 1.G.40.110/2013/30.

⁴³ Fővárosi Ítéltábla 11.Gf. 40.675/2011/3.

⁴⁴ Fővárosi Bíróság, 15.G.42.285/2010/13

3.7.12. Követelésbehajtással összefüggő kötelezettség miatti kártérítési felelősség

- A felszámoló az általa képviselt adós követelésének behajtása során tanúsított magatartásáért (mulasztásáért) kártérítési felelősséggel tartozik, ha eljárása nem felelt meg az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság követelményének. A perbeli ügyben az adós felszámoló nem az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal járt el akkor, amikor az adós követelés kötelezettjének felszámolási eljárásban nem megfelelő besorolással kérte az adós hitelezői igényének nyilvántartásba vételét.⁴⁵

3.7.13. Az adós vagyonának értékesítésével összefüggő szabályok megsértése

- Az alperes felszámoló károkozó magatartást tanúsított azzal, hogy a lízingszerződések részére történő megküldése ellenére a birtokába került felperesi ingóságok kiadását megtagadta, telephelyi őrzésüket nem biztosította, azok onnan ismeretlen helyre kerültek, majd a felszámolási eljárás során értékesítette az adósi vagyonba nem tartó „idegen tulajdonú” eszközöket.⁴⁶
- A felszámoló olyan vagyontárgyat hirdetett meg értékesítésre, amely a felszámolt cég leltárában nem szerepelt. A berendezés az épülettel tartós egységben volt, abba beszerelve működött, mindenképpen szükséges lett volna annak tulajdonjogát tisztázni. A felszámoló kártérítési felelősséggel tartozik a vételárért, a leszerelés, bontás, targonca- és törmelékszállítás, fuvardíj és a felhasznált faanyag miatti költségekért.⁴⁷
- A felszámoló önálló kártérítési felelősségének fennállása az adós vagyontárgyának értékesítése során tanúsított magatartásáért, amennyiben az alperes a nyertes ajánlattevő ajánlatát elfogadja és vele a megajánlott vételár mellett adásvételi szerződést köt, úgy az a Cstv. 49/D. §-a alapján a felperes hitelezői igénye az általa megjelölt összegben egy korábbi időpontban kiegyenlítésre került volna, ezen összeg helyett az alperes a felek

⁴⁵ Kúria Gfv.III.30.135/2022/7.

⁴⁶ Szegedi Ítéltábla, Gf.III.30.044/2022/6.

⁴⁷ Győri Törvényszék 11. G. 20.544/2018/28. és Győri Ítéltábla Gf.II.20.007/2020/9. szám

egyező nyilatkozata szerint kevesebb összeghez jutott, a keresetben megjelölt kára tehát - az általa megjelölt időpontban - bekövetkezett.⁴⁸

- A Cstv. 51. §-a szerinti kifogásolás keretében az értékesítésre vonatkozó intézkedés csak addig támadható, amíg a Cstv. 51. § (3) bekezdésében meghatározott jogkövetkezmények alkalmazhatóak, azaz a szerződést meg nem kötik. Amennyiben a kifogással élő hitelezőt abból eredően éri károsodás, hogy a felszámoló a vagyont nem a forgalomban elérhető legmagasabb áron értékesítette, igényét a Cstv. 54. §-a alapján a felszámoló ellen benyújtott keresettel érvényesítheti.⁴⁹

3.7.14. Az adós tevékenységének felszámolás alatti folytatásával összefüggésben megvalósított jogsértések miatti kártérítési igény

- A felszámoló a termelés folytatásáról úgy döntött, hogy annak fedezete nem állt az adós rendelkezésére. Adós a termelés folytatásából a bér garancia-támogatással együtt 1 milliárd forintot meghaladó összegű bevételekre tett szert. A jogerős ítélet szerint alperes károkozó magatartása nem a támogatások igénybevétele, vagy a valótlan adatszolgáltatás, hanem az volt, hogy a támogatásokat esedékességükkor az alperes annak ellenére nem fizette vissza, hogy arra az adós vagyona fedezetet nyújtott. Amennyiben ugyanis az alperes a támogatásokat az adós vagyonából visszafizette volna, a felpereseknek nem keletkezett volna kára akkor sem, ha a támogatásokat az alperes a veszteséges termelés indokolatlan fenntartása idején, illetve valótlan adatok alapján igényelte.⁵⁰
- A felszámoló kártérítési felelőssége megállapításának van helye amiatt a mulasztása miatt, hogy az adós által kötött szerződés semmisségének megállapítása folytán az ÁFÁ-t az elévülési határidőn túl igényelte vissza, emiatt az általa képviselt gazdálkodó szervezetet az adóhatóság az adókülönbözet visszafizetésére kötelezte, s vele szemben adóbírságot írt elő és késedelmi pótlékot is kiszabott.⁵¹

⁴⁸ Fővárosi Törvényszék, 22.G. 40.685/2014/12. és Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.045/2017/7/II.

⁴⁹ Szegedi Ítéltábla Fpkhf.III.30.278/2014/5.

⁵⁰ Pécsi Ítéltábla Az ügy száma: Pf.V.20.119/2019/8.

⁵¹ Legfelsőbb Bíróság, Gfv.XI.30.159/2006/4.

- A felszámoló nem az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható fokozott gondossággal járt el az adós vagyonának kezelése során és nyilvánvalóan nem fektethette volna be a felszámolási eljárás során beszedett pénzeszközt. Ezzel a tevékenységével kirívóan okszerűtlen, indokolatlan kockázatot vállalt, hiszen minimális törzstőkéjű, ugyanakkor jelentős rövidlejáratú kötelezettségállománnyal rendelkező kibocsátó kötvényeit jegyezte le és fizette ki mindenfajta reális biztosíték nélkül.⁵²
- Amennyiben a felszámoló megalapozatlanul vállalt kötelezettséget, az a kártérítési felelősségét megalapozza. Az a tény, hogy a kötelezettség-vállalás egy általa korábban kötött szerződésen alapszik, nem menti, nem enyhíti a felelősségét - ahogyan az elsőfokú bíróság megítélte -, hanem súlyosbítja, hiszen a korábbi, esetleg hibás kötelezettségvállalás felelősségteljes felszámolói magatartás mellett a későbbiekben kijavítható, korrigálható. A korábbi téves, hibás döntésre alapított fedezetelvonás nem teszi jogszerűvé e cselekményt.⁵³

3.7.15. A felszámoló perindítási kötelezettsége

- A felszámolóként történt kijelölésekor iratanyag hiányában a felszámolónak nem volt tudomása adósnak semmilyen vagyontárgyáról vagy követeléséről, kijelölését megelőzően, illetve a körüli időben az adós számlaszámai is megszüntetésre kerültek. Nem állapítható meg tehát mulasztás a felszámoló részéről, hogy az adós követeléseit ne hajtotta volna be, a vagyont nem megfelelően kezelte volna. A felszámoló eleget tett annak a jogszabályi kötelezettségének is, hogy amennyiben jogszabályellenes vagyonkimentés megtörténtét látja valószínűnek, akkor ezzel kapcsolatban tegye meg intézkedését. Ez a feljelentéssel megtörtént.⁵⁴
- A felszámoló az adós telephelyén fellelhető ingóságok tulajdoni helyzetét köteles megvizsgálni. Amennyiben a telephelyen fellelt idegen tulajdonú ingóságok esetében a vagyonkimentés gyanúja merül fel, köteles azok tulajdonjogának visszaszerzése céljából a szükséges eljárásokat megindítani a felszámolási vagyon növelése érdekében. Külön

⁵² Szegedi Törvényszék. 7.G.40.066/2019/10.

⁵³ Fővárosi Ítéltábla 11.Gf. 40.409/2010/4.

⁵⁴ Pesti Központi Kerületi Bíróság 11. G. 306.143/2008/10.

eljárás (pl. Cstv. 40. §-ra alapított per) kezdeményezése nélkül, önhatalmúlag nem intézkedhet a dokumentáltan harmadik személy tulajdonát képező ingóságok bérbeadása, majd értékesítése iránt, az ilyen felszámolói magatartás kárfelelősséget von maga után.

- A felszámoló perek és eljárások megindítására nem kötelezhető. A felszámolói feladatok sorában az elvárható gondosság körébe tartozik annak vizsgálata, történt-e vagyonkimentés az adós cégnél. Ha történt, a vagyon növelése érdekében szükséges eljárást a felszámoló köteles megindítani, ennek elmulasztása ugyanis a kártérítési felelősségét megalapozhatja. A felszámolóval szembeni kártérítési perekben azonban konkrétan vizsgálni kell, hogy a felszámoló gondatlanul járt-e el a per megindításának elmulasztásakor, vagy nem. Semmilyen jogszabály nem írja elő kötelezettségként azt a felszámolónak, és a felszámolóval szemben támasztott elvárható gondosság körébe sem tartozik az, hogy ha az állami vádhatóság (ügyészség) a nyomozást megszünteti azért, mert nem állapítja meg bűncselekmény elkövetését, és az eljárás folytatásától sem várható eredmény, akkor a felszámoló, mint egyébként nem egy professzionális nyomozó szervezet, többletinformáció hiányában pótmagánvádlóként lépjen fel az ügyben.⁵⁵

3.7.16. Összefoglaló megállapítások a jogesetekhez

Az egyes ügyekben érvényesített anyagi jogra vonatkozó bírósági statisztika nem áll rendelkezésre. Az Országos Bírósági Hivatal a hivatalos statisztikai adatszolgáltatása során a bíróságok ügyforgalmáról, az ügyek elintézésének módjáról, a befejezett és a még folyamatban lévő ügyek időtartamáról ad információt, míg a keresettel érvényesített igényekre vonatkozó statisztikai adatszolgáltatás nem történik. Ennek megfelelően a fizetéseképtelenségi szakértők ellen indított kártérítési ügyekben hozott bírói döntések is csak a közzétett, vagy a hivatásrendi közösségek (fizetéseképtelenségi szakértők, ügyvédek-jogtanácsosok) szakmai szervezetei (Reorganizációs és Fizetéseképtelenségi Szakértők Egyesülete, területi ügyvédi kamarák) által megosztott jogesetek révén válnak ismertté.

A fentiekre figyelemmel a szakdolgozat által meghivatkozott eseti döntések nem tekinthetők a fizetéseképtelenségi szakértől elleni kártérítési ügyek átfogó és reprezentatív felmérésének, ennek ellenére – véleményem szerint – néhány következtetés megalapozottan megtehető.

⁵⁵ Miskolci Törvényszék 13.G.40.010/2018/12 és Debreceni Ítéltábla Gf.III.30.358/2018/3.

Az egyértelmű jogalkalmazási gyakorlat miatt kisszámú eseti döntés foglalkozik a felszámoló szervezet és a felszámolóbiztos, az adós és a felszámoló felelősségének elhatárolásával.

A kielégítési sorrend megsértésével kapcsolatos jogesetek a Bérgarancia Alap sérelmére elkövetett jogsértésekhez kapcsolódóan kerültek közzétételre.

Láthatóan legnagyobb arányban a zálogjoggal terhelt vagyontárgy értékesítéséből származó árbevétel elszámolásával összefüggésben indulnak jogviták. Ez nem meglepő, hiszen az adós legnagyobb értékű eszközei az ügyek túlnyomó többségében zálogjoggal terheltek, hitelezői térülésre legnagyobb arányban és legjobb eséllyel a privilegizált hitelezői kategóriában kerül sor. A felszámoló vagyontárgy őrzésével, állagmegóvásával, értékesítésével kapcsolatos költségei jellemzően a legértékesebb, zálogjoggal terhelt vagyontárgyak esetében a legmagasabbak, a felszámoló jogsértésének, vagy jogalkalmazási kérdésben való tévedésének anyagi következményei ezért ezekben az ügyekben jelentős összeget tehetnek ki.

Szintén magas a vagyonértékesítéssel összefüggésben érvényesített igények száma. E körben felfigyelhetünk arra, hogy a jogesetek nem a felszámolási eljárásban történő értékesítés részletes szabályait tartalmazó jogszabályok - az adós vagyontárgyainak elektronikus értékesítéséről szóló 17/2014. (II. 3.) Korm. rendelet, vagy a felszámolási eljárásban az adós vagyontárgyainak nyilvános értékesítésére vonatkozó részletes szabályokról, továbbá a felszámolás számviteli feladatairól szóló 225/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosításáról szóló 237/2009. (X. 20.) Korm. rendelet – rendelkezéseinek megsértésével függenek össze, amelynek okaként az valószínűsíthető, hogy az Elektronikus Értékesítési Rendszer alkalmazásával összefüggő jogszabálysértések kifogásolási eljárásban kerülnek orvoslásra. Ugyanakkor nincs már lehetőség a jogszabálysértő felszámolói intézkedés kifogásolási eljárásban történő korrigálására azokban az esetekben, amikor a felszámoló az adósi vagyonba nem tartozó vagyontárgyat értékesített.

Az adós tevékenységének felszámolás alatti továbbfolytatása, működése, elhatárolása a tevékenység időben elhúzódó ésszerű befejezésétől az egyik legnehezebb felszámolói feladat. A Cstv. ehhez kapcsolódóan csak a hitelezői választmány hozzájárulása vonatkozásában⁵⁶ és a

⁵⁶ Cstv. 46. § (3) bek.

stratégiaileg kiemelt jelentőségű eljárásoknál⁵⁷ tartalmaz kifejezett rendelkezést, de az adós eljárás alatti működtetésre részletszabályok a csődjogban nincsenek. A tevékenység folytatásának célja minden esetben az, hogy annak eredménye növelje a hitelezői igények kiegyenlítésére szolgáló felszámolási vagyont, egyben a felszámoló díjalapját is. Mivel a tevékenység folytatása során a felszámoló alapvetően ügyvezetői, cégvezetői szerepkört tölt be, véleményem szerint az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság mércéje is ehhez kell igazodjon. A vizsgált jogesetek nem a tevékenység felszámolás alatti folytatásának üzleti kockázata miatti vagyronvesztéshez, hanem valamilyen konkrét jogsértéshez (kielégítési sorrend megsértése a felszámolási költségeknél, az adós pénzeszközeinek magas kockázatú befektetése biztosíték igénylése nélkül) vagy mulasztáshoz (ÁFA-visszaigénylés az elévülési időn túl) kapcsolódtak.

Nem szorosan a szakdolgozat tárgyához kapcsolódik, de a tevékenység alatti működtetésből eredő bevétel elszámolásának jövőbeli szabályait alapvetően érintő precedensértékű kúriai határozat⁵⁸ jelent meg 2022-ben, amely szerint *„a hitelező zálogjoga kiterjed az eljárás kezdő időpontját megelőzően létrejött jelzálogjoggal terhelt adósi ingatlan felszámolás alatt elért hasznaira is, függetlenül a bérleti díj bevételt eredményező bérleti szerződések megkötésének idejétől.”* A határozat ismeretében a korábbi gyakorlatot átértékelve és fokozott körültekintéssel kell eljárni a zálogjoggal terhelt vagyonelemek felszámolás alatti hasznosításából származó bevételek elszámolása során.

A felszámoló perindítási kötelezettségével összefüggésben a bírói gyakorlat következetesen egyértelmű abban, hogy a felszámoló perindításra nem kötelezhető, a felszámoló saját mérlegelésen alapuló döntése, hogy az észlelt vagyonkimentés esetén indít-e pert az adós vagyonának növelése érdekében. Az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság részeként feltétlen szükséges, hogy a felszámoló akkor is értesítse a hitelezőket az eljárást megelőző vagyonkimentés észleléséről és a Cstv. 40. § (1) bekezdésében a hitelezőnek biztosított perindítási jogosultságról, ha a mérlegelés eredményeként a felszámoló nem kíván pert indítani.

⁵⁷ Cstv. 67. § (7) és (9c) bek.

⁵⁸ Kúria Gfv.30271/2022/4. számú precedensképes határozata elszámolás tárgyában.

3.8. A kifogás (Cstv. 51. §) és a kártérítési igény

A Cstv. 51. §-a szerinti kifogás tárgya a felszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása. Kifogásolási eljárásban a felszámoló kártérítési felelőssége nem vizsgálható. A bírói gyakorlatban korábban is töretlen fenti szabály ugyanakkor a 2011. évi CXCVII. törvénnyel módosított 51. § (3) bekezdésében relativizálódott, mert a hivatkozott jogszabályhely szerint *„amennyiben a kifogás a felszámolási költségként való elszámolással függ össze, a bíróság erre irányuló kérelem esetén a jogellenesen felszámolási költségként elszámolt összegnek az adós vagyonába történő megfizetésére is kötelezheti a felszámolót.”* Ilyen kötelezés esetén a bíróság tartalmilag egy kártérítési igényt bírál el nemperes eljárásban, miközben a felszámoló védekezéséhez a peres eljárásban őt megillető perrendtartásszerű bizonyítási lehetőségek a nemperes kifogásolási eljárásban csak korlátozottan állnak rendelkezésére.

A kifogás intézményében ugyanakkor látnunk kell azt a lehetőséget, hogy a felszámolói jogsértések, mulasztások többsége már az eljárás folyamatban léte alatt orvosolható és ezáltal a jogsértés, mulasztás nem szolgál alapul a felszámolóval szemben kártérítési igény érvényesítésére az eljárás befejezését követően.

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

A fizetéseképtelenségi szakértő felelősségét együttesen határozza meg a szakértő jogállása és az eljárás bírósági felügyeletének intenzitása.

4.1. A szakdolgozat szakértő jogállásával összefüggő összegző megállapítása

A fizetéseképtelenségi szakértő jogállását meghatározza, hogy az eljárásban egyidejűleg van jelen az eljárás önálló alanyaként a bíróság megbízásából eljáró szakemberként, az adós vagyona tekintetében annak törvényes képviselőjeként, valamint a hitelezői közösség érdekei és a közérdek képviselőjeként.

A fizetéseképtelenségi szakértő a bírósági nemperes eljárásban a közhatalmat gyakorló bíróság döntése alapján és felügyelete alatt – az összeférhetetlenség esetét kivéve – kötelezően vesz részt. Közreműködése nélkül a bíróság nem tudja a nemperes fizetéseképtelenségi eljárásokat lefolytatni, ezért tevékenysége kapcsolódik az igazságszolgáltatáshoz, annak részét képezi.

Jogait és kötelezettségeit hitelezők összességének érdekében, de közérdeknek minősülő körülményeket is figyelembe véve gyakorolja, illetve teljesíti.

Az adós vagyona feletti rendelkezés során az adós törvényes képviselője, de az ellenérdekű feleknek minősülő adós és hitelezők mellett harmadik félként az eljárás önálló alanya (fél) is.

Közérdek, hogy az adós reorganizációja, ha pedig ez nem lehetséges akkor a gazdasági életből kivezetése a jogszabályok betartásával és ellenőrizhető módon, a hitelezői érdekek mellett gazdaságpolitikai, foglalkoztatáspolitikai, környezetvédelmi és kulturális örökségvédelmi szempontokat is figyelembevéve történjen.

A fizetéseképtelenségi szakértő a komplex tevékenységet az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal, professzionálisan és üzletszerűen, jogszabályban meghatározott, munkaszervezetének dologi kiadásait és személyi jellegű ráfordításait is magában foglaló ellenértékért, hatósági díjas szolgáltatásként végzi, amely magasszintű gazdasági és jogi ismereteket, valamint a változó gazdasági és szabályozási környezet miatt folyamatos továbbképzést igényel. Kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jog deliktuális kárfelelősségi szabályai szerint felel.

A tevékenység ellátására való alkalmasság érdekében indokolt a feladat ellátásához szükséges személyi (szakmai), tárgyi és pénzügyi feltételek szabályozása és ezen feltételek folyamatos meglétének hatósági ellenőrzése az esetleges hiányuk szankcionálhatósága, végső soron a tevékenységgyakorlásból való kizárhatóság érdekében.

A fizetéseképtelenségi szakértővel, mint a komplex tevékenységet üzletszerűen végző vállalkozóval szembeni követelmények teljesíthetőségének feltétele, hogy a jogszabályban meghatározott díj fedezetet biztosítson a szakmagyakorlás költségeire.

Jelen szakdolgozat határozattan arra az álláspontra helyezkedik, hogy a fizetéseképtelenségi szakértő napjainkra sui generis jogintézménynek tekinthető és a fizetéseképtelenségi szakértők önálló hivatásrendet alkotnak.

4.2. Az eljárás bírósági felügyeletének intenzitásával kapcsolatos megállapítások

A fizetéseképtelenségi szakértő az eljárást elrendelő bíróság kijelölése alapján önállóan fejti ki tevékenységét. A bírósági felügyelet az eljárás egyes szakaszpontjainál (kijelölés, közbenső mérleg, zárómérleg) feltétlenül, egyébként a jogvitás esetekben (vitatott hitelezői igény, kifogás elbírálása, felszámoló felmentése sorozatos vagy ismétlődő jogszabálysértés vagy mulasztás miatt) érvényesül.

A magyar eljárásrendben – hasonlóan a vizsgált angol, német és francia eljárásokhoz - érvényes az a megállapítás, hogy a bíróság nem vezeti az eljárást, hanem csak törvényességi szempontú felügyeletet végez az erre irányuló hitelezői, egyes esetekben egyéb érdekelti kérelem alapján. Hiányzik a magyar eljárásból az angol fizetéseképtelenségi eljárásban fellelhető azon elem, hogy a szakértő jogalkalmazási kérdésben állásfoglalást, iránymutatást kérhet a bíróságtól, amely a felszámolóval szembeni későbbi jogviták kialakulását jelentősen csökkenti. Az angol eljárásban a magyar kifogáshoz hasonlóan mind a hitelezők, mind más sérelmet szenvedő felek bírósághoz fordulhatnak a felszámoló döntésének – ideértve a hitelezői igények nyilvántartásba vételéről, besorolásáról hozott döntéseket is – felülvizsgálata érdekében és sikeres kifogásolás esetén is az adós vállalkozás viseli az eljárás költségeit. A magyar kifogáshoz hasonlóan a francia eljárásban a csődbíróság által kirendelt egyesbírónál lehet panaszt benyújtani a felszámoló intézkedése ellen, az egyesbíró döntése ellen pedig fellebbezésnek van helye a csődbíróságnál.

A hitelezői igények elfogadásáról és besorolásáról ugyanakkor az egyesbíró határoz, arra a felszámoló csak javaslatot tesz. Az egyesbíró határozza meg a vagyonértékesítési feltételeket (vétélár, értékesítés módja), végzése ellen fellebbezésnek van helye.

A német eljárás nem ismeri a magyar kifogáshoz hasonló jogorvoslati intézményt. A fizetéseképtelenségi szakértő jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása a fizetéseképtelenségi szakértő kárfelelősségének alapjául szolgálhat.

A magyar eljárás, valamint a vizsgált angol, német és francia csődjogok között nincs lényeges eltérés a bírósági felügyelet intenzitása tekintetében.

A fizetéseképtelenségi szakértőnek – ideértve a szerkezetátalakítási szakértőt is - az adós eljárás alatti működésével összefüggő gazdasági tartalmú döntései esetében a bíróság felügyelete csak korlátozottan tud érvényesülni, elsősorban a csődegyezség és a szerkezetátalakítási terv jóváhagyása, a német és francia jog esetében az eljárás irányának meghatározása körében. A német és a francia csődjog több eljárástípust szabályoz annak érdekében, hogy az adós likvidációjára csak a teljes vagy részleges reorganizáció lehetőségének hiányában kerüljön sor.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A szakdolgozat mindkét felállított hipotézist igazoltnak látja. Figyelemmel a szakdolgozat azon megállapítására, hogy a fizetéseképtelenségi szakértő napjainkra az eljárás sui generis jogállású szereplőjének tekinthető, indokolt lenne a polgári jog szabályaira hivatkozás helyett a felelősségével összefüggő részletes szabályoknak a kidolgozása és azok csődjogi szabályok közötti elhelyezése. Tényként állapítható meg, hogy ilyen kodifikációs megoldás a vizsgált eljárások egyikében sincs, de lege ferenda a bíró gyakorlat már most sem tekinti a fizetéseképtelenségi szakértők felelősségével kapcsolatos jogvitákat kizárólag polgári jogi felelősségi szabályok alapján eldönthetőnek.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A fizetéseképtelenségi szakértő a bírói joggyakorlat által katalizált organikus fejlődés eredményeképpen mind a magyar, mint pedig a vizsgált külföldi jogrendszerekben sajátos, kizárólag a polgári jogi megbízási szerződés alapul vételével nem leírható jogállással rendelkező szereplője a fizetéseképtelenségi eljárásoknak. A fizetéseképtelenségi szakértői tevékenység végzése hivatásrendi keretek között történik. Felelőssége az egyes eljárásokban eltérő az adott eljárásban a szakértőt megillető jogoktól, illetve a szakértőt terhelő kötelezettségektől, valamint az eljárás bírósági felügyeletének intenzitásától függően. A szakértői tevékenységért való felelősség megítélése során a bírói jogalkalmazás az önálló hivatásrend tagjaitól elvárható fokozott gondossági mérce alapul vételével jár el a polgári jog szabályainak kisegítő alkalmazásával. A fizetéseképtelenségi jogot érintő jogalkotás során a jövőben indokolt az egyes eljárásokban a szakértőt megillető jogok és őt terhelő kötelezettségek jelenleginél részletesebb szabályozása egyrészt a szakértői tevékenység hatékonyságának növelése, másrészt annak érdekében, hogy a felelősség érvényesítésére irányuló bírói jogalkalmazási tevékenység során a polgári jog szabályainak mögöttes, kisegítő alkalmazására kisebb súllyal kerüljön sor.

7. IRODALOMJEGYZÉK

1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról

2021. évi LXIV. törvény a szervezetátalakításról és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/848 rendelete (2015. május 20.) a fizetéseképtelenségi eljárásról. Letöltés dátuma: 2024.04.17, forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015R0848>

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1023 irányelve (2019. június 20.) a megelőző szervezetátalakítási keretéről, az adósság alóli mentesítésről és az eltiltásokról, valamint a szervezetátalakítási, fizetéseképtelenségi és adósság alóli mentesítési eljárások hatékonyságának növelését célzó intézkedésekről, és az (EU) 2017/1132 irányelv módosításáról (Szervezetátalakítási és fizetéseképtelenségi irányelv), Letöltés dátuma: 2024.04.17. forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:32019L1023>

Insolvenzordnung (InsO) - 1994. október 5-i fizetéseképtelenségi szabályzat (BGBl. I 2866. o.), amelyet legutóbb a 2023. december 22-i törvény 34. cikkének (13) bekezdése módosított (BGBl. 2023 I. 411. szám)

Code de Commerce – VI. Könyv: Üzleti nehézségek

Apáthy István: *A magyar csődjog rendszere*, Első rész, Anyagi csődjog Bp. 1887., 7-17.

Juhász László (2016): *A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve I-II.*, © HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018

Makó Péter: A szervezetátalakítási szakértő szerepe, jogállása, feladatai, felelőssége. *Fizetéseképtelenségi Jog 2021/2-3. – Tanulmány.* Letöltés dátuma: 2024.04.18., forrás: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/558/id/A2100203.FJO/>

Kispál Bea: A felszámolási szakértők jogállásáról. *Fizetéseképtelenségi jog 2022/3 – Fórum,* Letöltés dátuma: 2024.04.18; forrás: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/558/id/A2200305.FJO/>
DOI: 10.55413/558.A2200305.FJO

Dr. Bóka János (2016): A fizetéseképtelenségi jogharmonizációjának lehetőségei az Európai Unióban. *Európai Jog, az Európai Jogakadémia folyóirata*, 2016/5, 1-10., Letöltés dátuma: 2024.04.18., forrás: https://szakcikkadatbazis.hu/Europai_Jog/2016/5

Barta Judit (2018): A német fizetéseképtelenségi eljárás rendje és összevetése a magyar fizetéseképtelenségi szabályozással. *A fizetéseképtelenség aktuális jogi problémái nemzetközi kitekintéssel* (szerk.: Barta Judit), Patrocinium Kft., Budapest-Miskolc 2018, Letöltés dátuma: 2024.04.18., forrás:

<https://patrocinium.hu/wp-content/uploads/2018/10/A-fizet%C3%A9sk%C3%A9ptelens%C3%A9g-aktu%C3%A1lis-....pdf>

Csizmazia Norbert (2016): A felszámoló jogállása az angol, német és a francia jogban. *Forum Sententiarum Curiae*, 2016/2, 7-21., Letöltés dátuma: 2024.04.18. forrás: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/fsc_tanulmany/csizmazia.pdf

Csorba Emese: A gazdálkodó szervezetek ellen indított fizetéseképtelenségi eljárás szabályozása Ausztriában *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, 38. évf. 1. szám (2020) 311–328., Letöltés dátuma: 2024.04.17., forrás: <https://ojs.uni-miskolc.hu/index.php/juridicaetpolitica/issue/view/80/54>

Nagy Adrienn (2010): Az európai fizetéseképtelenségi eljárás az alanyok nézőpontjából. *PhD értekezés Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola*, 2010, 139-193. Letöltés dátuma: 2024.04.18., forrás: http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5568_section_1580.pdf

Kiss Gábor: A felszámoló kártérítési felelőssége. *Gazdaság és Jog*, 2009/10., 15-18., Letöltés dátuma: 2024. 04. 18. forrás: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1695624>

Tarkó Izabel Ágnes (2013.) Helytállás és felelősség a fizetéseképtelen gazdasági társaságok tartozásaiért a magyar társasági jogban. *Debreceni Jogi Műhely*, X. évfolyam 2. szám, 73-97. oldal. Letöltés dátuma: 2024.04.18., forrás:

https://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2013/helytallas_es_felelosseg_a_fizeteskep_telen_gazdasagi_tarsasagok_tartozasaiert_a_magyar_tarsasagi_jogban/

DOI 10.24169/DJM/2013/2/6

Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-elemző Csoport 2016.El.II.JGY.G.1.: „*A felszámoló jogállása a Cstv. 51. §-ában meghatározott kifogás alapján indult eljárásban*” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye Letöltés dátuma: 2024.04.18., forrás:

<https://kuria->

birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemenys_cstv_51_ss_joggyak_elemzo_koll_altal_elfogadott.pdf

Csőke Andrea, Muzsalyi Róbert: *Nagykommentár a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényhez*, Budapest, Wolters Kluwer Jogtár® Letöltés dátuma: 2024. április 17., forrás:

<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/316/id/A09Y1974.KK/ts/20220701/lr/chain24145>.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: **dr. Pallós Zoltán Imre**

A Hallgató Neptun kódja: **YYSLPS**

A dolgozat címe: **A fizetésektelenségi és a szerkezetátalakítási szakértő jogállása, feladatai és felelőssége**

A megjelenés éve: **2024.**

A konzulens intézetének neve: **MATE Budai Campus**

A konzulens tanszékének a neve:

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

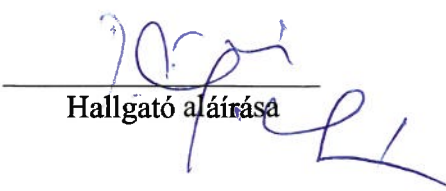
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: Budapest 2024. november 12.

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

dr. Pallós Zoltán Imre (név) (hallgató Neptun azonosítója: **YYSLPS**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/**szakdolgozatot**/diplomadolgozatot/portfóliót áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / **nem javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Budapest, 2024. november 12.

Baier Judit
belső konzulens